

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
talunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lapon.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnak.
Egyes száma ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Az ember hivatása.

Az igazság legnagyobb barátja Jézus Krisztus mondá: „Azért születtem és azért jöttem a világra, hogy bizonysgot tegyek az igazságról!” (Ján. 18, 37.) Bizonysgot tenni az igazságról. Ez az emberhez méltó életcél. Az Istenhez méltó! A többi életcél ehhez képest semmi.

Az emberek nagy része alacsony célokat kerget. Eszik, iszik; bársonyban, selyemben, csillogó, szikrázó ékszerekben hivalkodik; kendőzi testét-lelkét; hazudozik, hizelkedik, kapaszkodik, verseng, mások becsületét marja, kincseket harácsol és hatalmaskodik. Minek élnek ezek? Vagy, ha élnek, minek mondják embereknek magukat!? Az ember életcélja, létjogosultsága az igazságról való bizonysgtétel.

Bizonyos, hogy világ szerint jobb sorsuk van a hazugoknak, mint az igazmondóknak. A hazugok többen vannak, mint az igazmondók. Imé: Ákháb és Jósaphát előtt négyszáz hazug prófétával szemben egyetlen egy igaz próféta áll. A hazugok vannak többségben. Ezért mondá egy szellemes író, hogy a többségnek soha sincsen igaza. Hiába! Azért a világ többnyire alkotmányos világ. A többség dönt benne. Az igazságot porba dönti. Az igazság barátait börtönbe dönti. Óh a többség dönt. A hazugoké a hatalom. És a hazugoké a világnak minden gyönyörösege. Hizelegnek, kedves dolgokat mondanak a gazdagságnak és a hatalomnak. És a gazdagság meg a hatalom mindig hálás szokott lenni a hizelgőkkel szemben. Ákháb király négyszáz hazug prófétáját egy német tudós „udvari auguroknak“ nevezi. És, ugyebár, az udvari augurok nem szoktak rongyoskodni, fázni, éhezni, szomjuhozni, csonttá fagyni, éhen halni!? Ellenben Mikeást az igazság barátját, a király ezzel a parancscsal vetteti börtönbe: „Vessétek ezt a fogházba; ételt és italt szükön adjatok neki.“

Jánosi Zoltán.

A sajtóról.

Nagyon aktuálissá lett most ez a téma, melyet különösebben az Orsz. Ref. Lelkészege-sület hozott napirendre az által, hogy a kongresszus határozatából kifolyólag gyűjtést indított erre a célra és a sajtó választmány a főtiszteletű és méltóságos konventhez a protestáns sajtóiroda felállítása iránt javaslatot is dolgozott ki. Ezt a feliratot jó lett volna a mi ágostai luth. testvéreinkkel is közölni, mert nem pusztán református sajtóirodáról, hanem protestáns közös intézmény létesítéséről van szó, nemcsak azért, mert ilyen közös vállalkozás aránylag kevesebbe kerül, hanem azért is, mert a két egyház együtt képes csak ez intézmény célját megvalósítani. Azt irtam, hogy két egyház, tehát az a meggyőződés, hogy a harmadik protestáns felekezett számitáson kívül kell hagyni, azért mert mind Erdélyben mind a Dunántul és mind az Alföldönök a harcias politikát követik és minket háborgatnak, azután meg mint minden időben, úgy ma is a fentálló kormányrendszerrel tartanak; ezek szerint mi tőlök valami nagy segédelmet a klerikalismus elleni küzdelemben úgy sem várhatunk.

Nekünk úgy kell eljárni, mint azt a fürj és fiáról szóló mesében tanultuk és tanítjuk; ezek is csak akkor kerekedtek fel és mentek tovább a buzavetésből, midőn a gazda maga hozzá kezdett az aratáshoz; addig pedig a míg szomszédjait, rokonait hívogálta, megse mozdultak; mindaddig míg mi másokra számitunk, addig mi sem fogunk boldogulni. Ez az én meggyőződés, sok dologban, a többek között abban az antiklerikális szövetkezésben, ligában vagy micsodában is, a melyet mindenfelől olyan melegen ajánlanak nekünk s a mely mellett szerkesztő ur is mindig tud valami ajánló szót mondani; szép volna, jó volna ez elhiszem, ha elébb mi magunk összetudnánk férni, de mit ér, ha mi egymásközt háboruskodunk, ha püspökeink mint a bélpoklosokat, úgy kerülnek a mi lelkészi egyesületünket és a nagy papok a tanárurak is távol maradnak; különösen feltűnt nekünk a debreceni papok távolmaradása, a mit nem is tudok megérteni. Ne markoljunk azért sokat és ha lehet elébb szűkebb körben mozogjunk, magunk közt próbáljuk megtenni a mi lehető, azután terjeszkedjünk ki nagyobb területre, a lutheránusokat azonban már most be kell vonni s azért a Protestáns Szövetség dolgában szaporán ütni kell a vasat.

Mindenképen helyeslem idevonatkozólag a Lelkészege-sület és a nt. szerkesztő ur akcióját a protestáns napilapra vonatkozó dolgok kivételével, mert én egy ilyen napilapot mindennapi szükségnek tartok. Három okom is van erre, az egyik az, hogy ma már annyira fejlődtek az igények, hogy nekünk lelkészeknek is mindennapi táplálékra van szükségünk, és magunknak is közlendőink vannak, egy hétig nem lehet várakozni, azután hiveinknek, a közönségnek irányítása végett is naponként megjelenő ujságra van szükségünk, a mely a nép minden rétegébe elhatolva a mi irányunkban erősítse meg az olvasókat: végre pedig a kormányt is csak így lehet sakkba tartani, ha egy elszánt bátor hirlap író minden cselszövényeit felfedezi, minden intrikáinak ellene áll és rettenthetetlen módon ostorozza, a amit hatóságaink már a dekorum kedvéért sem tehetnek meg.

Ilyen lap élére nem is valók volnánk mi papok, mert itt karddal is kell verekedni, de meg egyébképen is a hirlapírónak sok kellemetlenséget kell okozni és sok kellemetlenségben kell részt venni, ezért még a történetek után is dr. Pályi Edéhez kellene fordulni és őtet megkérni arra, hogy egy nagy papi lapot alapítson, a mostani iránnyal felhagyjon, ne törődjék a neologokkal és az orthodoxokkal és az egész lapot a mi ügyünknek szentelje, a konvent pedig hivatalból rendeltesse meg a lapot minden egyházzal a parókialis könyvtár számára. Mi Somogyban legalább mindnyájan ebben a véleményben vagyunk és nagyon helyeseljük, hogy szerkesztő ur személyes összeütközéseiben is olyan bölcs mértékletességet tanusított, csak továbbra is maradjon meg ebben az irányban, Pályi sokat érdemel tőlünk, mi meg itt személyünk szerint is sokkal elvagyunk neki kötelezve és mindnyájan elismeréssel tartozunk neki.

Somogyi.

* * *

Szóról-szóra adtam a fentebbi cikket, a melynek különösebben a protestáns napilapra vonatkozó részire van most megjegyzésem.

Elsőben kijelentem azt, hogy én is szeretném azt, ha minden politikai párton volna egy megbízható politikai lapunk; egy hivatalos jellegű prot. napilapot azonban csak a hivatalos egyház részéről tartok kiadhatónak. Nem helyeselhetem ugyanis azon nézetet, hogy mi az or-

szágos politika menetére, a miniszterek sakkban tartására egyes magán egyéneket mozgósítsunk.

Azokat a kormány egyszerűen megfogja környékezni; s ha szegények pénzzel, ha politikus hivatalal. De különben sem lehetünk mi sem Pályié sem a gr. Tisza Istváné sem senki másé, hanem a magunké és a Jézusé. A ki jóakarattól is személyes kultuszt üz, az a mi szabadságunkat veszélyezteteti és kalandor politikát inaugurál. Magán egyének hallgassanak ott a hol az egyház közügyéről van szó és rólunk, nélkülünk se ne tárgyaljanak, se ne határozzanak.

Elég baj, hogy a gróf Csáky minisztersége idejében ez történt és a miniszter nem hatóságainkkal, hanem egyes ref. papi országos képviselőkkel lépett érintkezésbe. Ott a hol a kormány nyal dolgunk van, hatóságainknak magoknak kell a sikra állani, nyíltan önérzetesen és méltóságosan. Ha pedig nekünk lelkészeknek van valami mondani valónk, nekünk magunknak kell azt megmondani hasonlóképen, nyíltan, önérzetesen és méltóságosan.

Azon nézetet sem osztom, hogy a felekezeti jellegű prot. lapra mi lelkészek volnánk legjobban ráutalva, akár információ, akár cikkeink elhelyezése végett.

Az első egy prot. néppárti ujság nélkül is eszközölhető, az utóbbit pedig a mai szaklapok is felvehetik és elbirják. Kevesen vannak a mi írónk! A rögtöni választ kívánó közlemények részére pedig a szabad irányu nagy napilapok hasábjai állandóan nyitva állanak.

A mi a közvélemény megteremtését illeti, az mind helyes és szükséges, csak az a kérdés, hogy azt a lapot olvasná-e a mi népünk, és azok a kiknek szánva van?

Bármint forgassam a dolgot azt látom, hogy legjobb esetben is nem egy fővárosi lapra, hanem országszerte a lapok egész sorozatára volna szükségünk s hogy egyelőre Bpsten egy hivatalos lap, melyet a prot. sajtó iroda utján adhatnánk ki, és egyjónéplap, mely akár a vidéken is megjelenne megfelelően. Olyan segítségre, a melyet nem tudunk megfizetni, nem szabad támaszkodnunk.

A személyi kérdéshez nem szólok, nekem nincs kifogásom senki ellen, a ki megfelel s a kiben mi is megbizhatunk. De ennek megállapítása nem is a mi feladatunk. A mi feladatunk az ügyet nyilván tartani, a sajtó érdekében megindított gyűjtést folytatni és a hivatalos egyházat is állásfoglalásra bírni. Még van egy másik kötelezettségünk is, a nekünk tett szolgálatokat nemcsak elismerni, hanem honorálni is, de nem a közegyház által az egyeseknek

tett szolgálatot s nem az egyesekkel a közegyháznak kieszközlött előnyöket. A tanulság tehát csak az, hogy legyen sajtónk magunknak, folytassuk a gyűjtést magunk és hassunk oda, hogy a prot. sajtóiroda felállítassék.

Szerk.

A protestáns sajtóról.

*„Zokog a szél a magyar erdőkben,
Van valami, van a levegőben.”*

Szabolcska.

Van bizony, sőt telve a levegő mindenütt puska-poros szaggal. Feltámadtak a sötétség ördögi lovagjai, megmozdult pusztításra indult a protestantizmus ellen összetoborzott hatalmas seregével a nekivadult klerikalizmus. Mintha csak nem is a XX. században, de egyenesen a legsötétebb középkorban élnénk, úgy megnehezült az idők járása felettünk, annyi ijjesztő jeleit kell látnunk a klerikális reakciónak mindenütt, nemcsak hazánkban, hanem az összes művelt országokban. Azt hittük pedig már, sőt egészen bizonyosak voltunk benne, hogy világi uralma megszűntével csak egy az őskorból ránk maradt mumiaként lesz tekintve az emberiség által a pápaság intézménye. De úgy látszik, hogy nagyot csalódtunk. Mert csak fakirálmát aludta a mumia s lethargiájából kezd egyszerre öntudatára jönni, életre kelni, hogy erejében megsokszorozódva irtó háborút indítson minden haladás, minden felvilágosodás ellen s magához kerítse ismét a világuralmat, a világpolitika intézését.

Az új pápa X. Pius e tekintetben határozottan a leglázasabb cselekvés terére lépett elárulta szándékát már mindjárt megválasztásakor, amikor bizalmas barátainak a konklávéban kijelentette: „electio mea ecclesiae ruina.” Ami ugyan nem úgy értendő, mintha Pius egyenes tönkretételét akarná talán a kath. egyháznak, hanem úgy, hogy ezt az utóbbi évtizedekben régi hatalmához képest elerőtlenedett kath. egyházat akarja megsemmisíteni és helyébe a régi elszánt, harcias nagyhatalmu egyházat visszaállítani.

És terve úgy látszik kezd mindjobban megvalósulni. Franciaországban a Concordatum folytonos sertegetésével egyenesen kieroszakolta az egyháznak az államtól való függetlenítését s mindezt csak azért, hogy ezáltal abszolút uralomhoz juthasson a francia kath. egyház felett. Jezsuita államtitkárja: Merry del Val és az udvarát előzőnlő jezsuiták által kinyújtá polypkarjait már a protestáns német birodalom felé is és a hatalmas császárt: Vilmost is levette lábáról, titkos véd és dacsövetséget kötve azzal világuralmi hóbortos közös törekvéseik biztosítására. Amely nagy ölelkezés, azonban mégis csak kiszivárgott s érette a császár a német protestánsok részéről egyes lapokban, mint pld. a „Leipziger Tageblatt“-ban a leghevesebb megtámadtatásoknak volt kitéve legutóbb is. És hogy ez a titkos szövetség tényleg fennáll, azt nemcsak egyik legnagyobb francia politikus néhány hónappal ezelőtt megjelent könyvéből állítom és tudom, mit tekintettel bennünket magyaro-

kat rendkívül érdeklő egyes részeire — szerző felhatalmazása folytán valószínűleg magyarra is átfordítok, mondom nemesak ebből tudom, hanem látom, következtetem abból is, hogy a jezsuita rend főgenerálisát, a fekete pápát legutóbb egyenesen német ember személyében választották meg és következtetem abból a nagy befolyásból, melyhez jutottak a protestáns Poroszországban a jezsuiták már megnövekedett számuk által is, a mikor rövid 8 év alatt majdnem 8 ezerrel szaporodtak Vilmos császár protestáns országban.

Vagy tekintsük meg Portugáliát.

Mit látunk ott is? — Azt hogy nincs olyan rossz a pápa előtt, amiből hasznót huzni ne tudna. Jóllehet hogy Portugáliában is egyáltalán nem a kath. vallásnak talán korlátok közé való megszorítása, de egészen más természetű dolgok vezették a meggyilkolt Carlos királyt abszolutizmusra, mégis a vértől párolgó tetemek felett ime nem arra esküdtetik meg a fiatal királyt jezsuita tanácsadói, hogy ilyen vagy olyan alkotmányosan fog kormányozni, hanem a zavarosban halászva azt fogadkoztatják mindenekfelett, hogy a katolikus vallást sértetlenül megfogja védelmezni.

De hagyjuk a külföldet, hagyjuk Belgium és Spanyolország klerikális megdolgozását, nézzünk csak szét itthon hazánkban hisz a nemzetközi feketehad felfalni készül már a magyar protestantizmust is. A „Magyar Sajtó” nap-mint nap megjelenő leleplezései e tekintetben meggyőzhetek már rég bennünket a klerikális veszély nagyságáról.

E veszéllyel szemben csak úgy állhatunk meg, ha tömörülünk, ha védekezünk, ha megcsináljuk nemesak a protestáns szövetséget, hanem az antiklerikális ligát is. És pedig minél hamarabb, mert minden egyes napi késlekedésünk, ellenségeink erősödését és győzelmi kilátásaink egyenes fogyását jelenti. Vegyünk példát a francia nemzet radikális eljárásáról. „Écrassez l'infame” Vágjuk ki a klerikális fekélyt nemzetünk testéből gyökeresen. Igen, mert ez nemesak protestáns, de nemzeti érdek egyenesen.

Hogy azonban ennek a klerikális veszélynek a nagyságát megtudhassuk értetni minden emberrel, ahhoz mindenkinek felett sajtóra, protestáns sajtóra volna égetően nagy szükségünk. Jól megértessem magamat, nem egyes vállalkozó magánemberek felajánkozására, hanem a mi tulajdonunkat képező sajtóra adakozzunk és gyűjtünk mindenkinek felett és mihamarabb tehát a sajtó alapra.

Ne mondjuk azt, hogy ez lehetetlen hogy részvétlenségre siket fülekre fognak felhívó szavaink találni. Induljunk el a nemes ügynek megnyerni mindeneket első sorban mi protestáns papok, tanárok és tanítók, keressünk fel szegényt és gazdagot egyaránt, keressük fel magukat a velünk, érző liberális zsidókat is, figyelemztetvén őket a közös veszély nagyságára. Hívjuk fel adakozásra az egyes presbyteriumokat és predikáljunk templomainkban a protestáns sajtó fontosságáról s a megindult klerikális hadjáratról. Ne tétlenkedjünk, ne habozgassunk, ne hivatkozzunk a felekezeti jó békeségre, amit odaát már rég lábbal tipornak elleneink, ne hunyjunk szemet minden előtt; itt nemesak a felekezeti protestantizmus de a protestantizmussal iker testvér haladás, szabadelvűség és felvilágosodás egyenes megvédésére kell sorompóba állani mindnyájunknak.

Az adakozás elérhető nagysága felől nekem jó reménységeim vannak, mert protestáns népünk jószívű nép, csak fel kell őt keresnünk otthonában, mint teszik azt a katolikusok, kik könyöradományokat gyűjtő apácáikkal elárasztják az egészországot és bizony mondhatom, hogy protestáns házaknál nagyon sokszor többet kapnak, mint kath. hitfeleiknél.

Erdélyi lelkészkedésem közben egy öreg 80 esztendő kath. páterrel szolgáltam egy községben, de annyi adománnyal, amennyivel az a különben 9/10 részben unitárius és református község népe végtelen szegénysége dacára is ellátta azt az öreg pátert, az valóban csodálatra méltó és nagyon is jellemző a mi magyar népünk adakozó lelkületére. Télviz idején, amikor majd senkinek sem volt piacra vinni való felesleges tojása, az öreg páter házról-házra járó frátere akkor is összetudott szedni, mint ajándékot minden körutja alkalmával 100—120 tojást a faluban.

Lehetséges tehát minden, lehetséges nagy sajtó alapnak is az összehozása, csak dolgozzunk egyesült erővel. Hogy mit tehet és mit tud tenni a protestáns áldozatkészség a protestáns sajtóért e tekintetben fénylő példaként állanak előttünk a külföldi protestáns nemzetek.

Mellőzöm itt a hatalmas gazdag angol nemzetet ámbár beszélhetnék részletesen arról is, de az összehasonlítás és példa kedvéért nem egy nálunknál sokkal gazdagabb és nagyobb protestáns nemzetet hozok fel mint a minő az angol vagy a német, hanem felemlitem a francia protestantizmust, mely híveinek számát tekintve mögöttünk jóval hátrább áll. Mit tesz azonban ez a 900,000 lélekből álló francia protestantizmus a sajtóért?

Fentart kerek 130 lapot, amelyből időszakonként 17 lap havonként, két havonként vagy évharmadonként megjelenik 51, ez az 51 lap, azonban mind helyi lap és egyes protestáns egyházközségek által adatnak ki híveik lelkiépítésére, van köztük több olyan amelyet 3—4 egyházközség együtt közös anyagi erővel ad ki, és tart fent. Nem az egyes helyi érdeket, de az egész franciaországi protestantizmust szolgálja továbbá 53 havi lap, 15 két havonként megjelenő és 10 hetilap s azonkívül egy tisztán protestáns irányú politikai napilap, még pedig nem krajcáros ujság, hanem tekintélyes organum évi 24 franknyi előfizetési díjjal. E lapok közt van: 8 ifjúsági és gyermeklap, a vakok számára egy Braille módszere szerint készített protestáns lap és 3, a zsidók közötti protestáns missziói munkáról hirt adó havi szemle.

Pedig mily óriási terhet hordoz ezenkívül még a francia protestantizmus?

Fentart 900 egyházközséget mintegy 1100 templommal és 1014 lelkészi állással, évi 900,000 frankot kitevő budget-vel, közadakozásból fentartja a pogányok közt működő protestáns missziót, van 193 különféle jótékonyági intézménye, köztük sok kórház, menház, gyermekotthon, 17 fiu és 29 leány árvaház, 6 tanárral, protestáns siket-néma intézet; fentart továbbá, 170 különféle iskolát, a protestáns katonák számára 75 olvasókört, hol a katonáknak egész nagy könyvtár, hírlapok, papír, tinta és toll állanak ingyen a rendelkezésükre. Fentartja végül a párisi és montaubani protestáns theol. fakultásokat.

És mindez csekély 900,000 de buzgó, minden áldo-

zatra kész francia prot. léleknek a dicső, lélekemelő munkája.

Pedig egyáltalán nem lehet mondani, hogy, a francia protestánsok talán valami kiváltságos anyagi helyzetben élnek, hiszen a vaskancellár 5 milliárdos hadisarcának a terhet, mint a többi franciák, ők is érzik maiglan is, több, mint 2 év óta pedig, mióta a kultusz budgetből a protestánsoknak juttatott állami segély is törölve lett, — saját magukra hagyatva tartanak fen minden prot. intézményt.

Hogy e 900,000 protestáns lélek anyagi áldozatkészségéhez képest azonban mit tett a prot. sajtóért a több, mint 4 millió lelket kitevő magyar protestantizmus, arról nem jó még beszélni sem.

Pedig már fejünk felett a veszély, egy felől a lelkek világosságát, szabadságát megoltogató klerikális invázió, másfelől a mindjobban atheizmus felé hajló szociálizmus.

Igen, a szociálizmus is. Nem ugyan az igazi, hanem az atheista szociálizmus, melynek a vizein evez egy idő óta a magyar szociálizmus is. Siessünk, óvjuk azért népünket olesó kiadványok, hírlapok által eme nagy veszélytől is.

Gonosz idöket élünk minden tekintetben. A Limoges-ban megtartott legutóbbi nemzetközi kongresszus már ily határozatot statuált a szociálizmus valódi mivoltáról: „A szociálizmus nem egyéb, mint minden metafizikát kizáró materializmus. Nem lehet tehát valakinek szocialistának lenni akkor, amikor egyszersmind valamelyik hitvalláshoz is ragaszkodik. Másfelől, mivel a metafizikai vallások a proletárizmus szolgátságának a legrettentőbb elemeit foglalják magukban, ha valaki egyéni életéből nem szakít ki minden vallásos vonást, úgy nincs joga magát szocialistának tartani, vagy ha mégis ezt teszi, akkor egyenesen hazudott.”

E kettős veszélylátása, tudata tehát az, ami sürgössé teszi az országos prot. sajtó-alap mielőbbi összehozását.

Munkálkodjunk azért mig nappal vagyon. Siessünk mert korunkban viselős nemcsak a század, de viselősek az egymásután jövő napok is. Elleneink részéről minden egyes nap új nehézségeket, újabb cselszöveget hoz életre velünk szemben.

Szervezkedjünk azért a nagy küzdelemre minél előbb.

Bélzerind.

Gyenge János,
ref. lelkész.

A franciaajku reformátusokról.

— Egyházi és vallástársadalmi szemle. —

Kálvin tanítása szerint három különböző nyelvű nagy egyház hirdeti a Krisztus evangéliumát: a francia, holland és magyar nyelvű református egyházak. Másfél év mulva négyszázadik évfordulóját ünnepeljük a nagy reformátor születésének. És lám, nem jutottunk még eddig annyira, hogy legalább ismernők egymást. Ha hallunk is valamit az utóbbi idök nagy mozgalmairól,

melyek francia testvéreink történetében eme négyszáz évnek legjelentősebb fejezetét alkotják meg: rendszeres tudomásunk vajjon van-e e mozgalmak részleteiről is, vajjon fordítunk-e elegendő figyelmet ezeknek a korszakalkotó eseményeknek szemmel kísérésére? Történelmi idöket élünk, korszakot, melyben a haladást nem magasan kiváló nagyok eszközlik, hanem maguk a népek mozdulnak meg s egy-egy léptük alatt megdobban a föld; a szendergő eszméket nem egy-egy lángész röpi világgá: egyszerre érnek most mind azok millió lélekben. És volna még, ki tétlen maradna? Volna, ki csendes álmodozásait feltve őrizgetné tovább is a nyugalmasság békés ölében? Zugó szélnek zendülése jár és költögeti az elaludt lelkeket. S mint mikor a szél csapkodva veri szét a ködöt: úgy oszlik a dermedtsége annak a közönynek is, mely évtizedek óta ott ült a lelkeken. Forradalom ez, nagy szeliemi átalakulás. „Post tenebras lux” mondja az ősi jelszava Kálvin e városának. És Genéve most is méltó volt önmagához, mikor új reformáció elé állítja négyszáz éves jubileumára készülö egyházát. De Franciaország sem tagadta meg magát; az ő forradalmi mindig szertelenségbe csaptak. A mi pedig minket illet, szegény magyarokat, nos, a régi hagyományt mi is tartjuk: akkor kezdünk ébredezni, mikor már nyakunkon a veszedelem!

De csakhogy megjöttek! Ti az ellenségek. Mert ők ébresztenek fel, ők szabadítanak meg minket. Egyik országban a szabadgondolkozók, hitetlenek, másikban a szocialisták, anarchisták, harmadikban a katolikusok a támadók. Mindegy. Hatásuk egy s e hatás jótékony. Mily csudálatosak az erős Istennek dolgai!

— E nevezetes idökben minél jobban össze kell fognunk, össze kell tartanunk. Egymásról, a különböző eseményekről tudnunk kell. Mindegyiknek van mit tanulnia a másiktól. De mintha nekünk több volna francia testvéreinktől . . .

Jobban mondva Genévetől. E város ma is központja a kálvini francia protestantizmusnak. A francia Svájnak kiváló metropolisa, s az evangéliom dolgait tekintve bizony egész Franciaország meg a francia Olaszország neki a provinciája. E területeken új élet mozdul. És e területeken fognak szemlét tartani e szerény tudósítások.

I.

Sokan vannak, kik egy fogalomnak veszik a franciaországi meg a genévei szeparációt. Söt olyanok is lehetnek, kik az időbeli sorrendet Franciaországgal kezdik. Mindakettő tévedés. Genéveben husz évvel ezelőtt és az egyház részéről és érdekében kezdték meg azt a mozgalmat, mely két évtizeddel később Franciaországban az állam kezdeményezésére és hasznára, oly szomorú eredménnyel végződött. Itt az állami hatalom tulajdonsága elnyomta az egyházat; amott az ideális eszme testet ölt! szabad egyház, szabad államban.

Genéveről kívánván szólani első renden, csak röviden s mint elmellőzhetetlent említem fel újra, hogy az 1907. június 30-iki népszavazat, mely az államot felmentette attól, hogy az egyház költségvetésének terheit tovább is viselje, vagyis kimondta az állam és egyház szétválását, szeparációját, ez a népszavazat a vallás és kultuszszabadságot az egyesülési és gyüle-

kezési jognak alapján biztosította, ugyanakkor a személyi jogokat is védelmébe vévén annak megtiltása által, hogy bármelyik kultusz bárkit is adóval terhessen. Ugyancsak e törvény eszközölte ki, hogy az egyházi jellegű épületeket az egyház — ingyen! — végre átvethette az államtól.

A dolgok ilyen nagy változásának eredményeként az egyházaknak új alkotmányról kellett gondoskodniok, mert eddig az állami alkotmány kormányozta őket. A római katolikusoknak ez készen volt; a protestánsok ellenben egy tizenkilenc tagból álló bizottságot küldöttek ki, mely az egyház új alkotmányának tervezetét elkészítse. Félévi gondos munka után ez első tervezet most került nyilvánosságra. Ezt a bizottság még újra vitatja, a közönség szintén; aztán fogják megszövegezni a végleges javaslatot, mely a népszavazás elé kerül s ha elfogadják: alkotmányává lesz. De a még bizonyosan megejtendő változások dacára is, már e törvényjavaslat is is megérdemli, hogy foglalkozzunk vele; érvényre emelkedésekor pedig okvetlen egész terjedelmében lesz a magyar kalvinista világ tudomására hozandó. A mi jó Protestáns Lapunk bizonyára hajlandó lesz e három oldalnyi áldozatra . . .

A javaslat nyolc fejezetre oszlik s 67 cikkből áll. A bevezetés az egyház közjogi helyzetét állapítja meg, az egyház mint a törvényeknek alávetett és a kereskedelmi jegyzékbe felvett társulat, jogi személyiséggel bír; székhelye Geneve, tartama korlátozatlan, közlönye az állami hivatalos lap. Az első fejezet az egyházi szől; ez az egyetemes egyházban a reformáltak közt foglal helyet, egyedüli feje a Megváltó Jézus; tanításának alapja a keresztyén lelkiismeret világánál szabadon vizsgál és tolmácsolt biblia, az egyház célja: Geneve összes protestánsainak testvéri egyesítése, erkölcsi és vallásos fejlődésük végett, továbbá az Isten országának munkálása az Evangéliom által; eszközei istenitizteletek, sákramentumok, vallásos szertartások, vallásos oktatás és a lelkipásztori szolgálat. Az egyház minden cselekményében és szerveivel bárkinek díjtalanul rendelkezésére áll.

II. Tagja valamennyi genévei protestáns, a ki elfo- adta az alkotmányt; minden tag bármikor kiléphet az egyházból, akarata ellen senki sem tag, tehát a tagok nem születés alapján, de önelhatározásból tagok, a melyet a serdülők 16 éves korukban nyilvánítanak. Husz éven felül minden tag választó, nemkülönbség nélkül, választható csak a férfinem.

III. Az egyház egyházközségekre oszlik. Mindegyik jogi személyiség. Mindegyiknek külön egyháztanácsa s lelkésze van.

IV. Az egyház szervei: a konzisztórium, az egyháztanácsok és a lelkészi testület. A konzisztórium 40 tagja közül 9 lelkészi és 31 világi. Megbízatusuk négy évre szól, újraválaszthatók, működésük ingyenes. A konzisztóriumot az összes egyháztagok választják négy kerület szerint. Teendői: az egyház általános igazgatása és kormányzása, továbbá minden, a mi kultuszra, vallásos oktatásra és a pénzügyekre vonatkozik. Elnökségének megbízatusa egy-egy évre szól, egy tag két évnél tovább elnök nem lehet. Ha az elnök világi, az aielnök egyházi és vice-versa.

Az egyháztanácsok az egyes egyházközségek élén, a konzisztórium alatt állanak. Tagjaik száma az egyházközség tagjaival arányos. Megbízatusuk szintén négy

év, újraválaszthatók, fizetésük nincs. Teendők ugyanazok, mint a mi presbyteriumainkéi.

A lelkészi testület a hivatalban levő lelkészekből áll, theol. tanároknak és segéd vagy helyettes lelkészeknek csak tanácskozási joguk van. A konzisztórium elé véleményes javaslatokat terjeszthet.

V. A lelkészek rendes, vagy helyettes vagy segéd lelkészek. Minden lelkész saját felelősségére szabadon tanít és prédikál, e szabadságot sem hitvallások, sem tételes liturgia nem korlátozhatják. A kibocsátásról és felszentelésről a konzisztórium határoz, a szent szolgálati bizottság meghallgatásával. Ez utóbbinak 13 tagja közül hét világi konzisztórium tag, négy lelkészt a lelkészi testület, két theol. tanárt a fakultás küld oda. A lelkészek szolgálatának tartama időben határolva nincsen. Beigztatásukkor ünnepélyes hűségigéretet tesznek az alkotmányról a bibliára. A minősítés feltételei: 25 év, érettségi bizonyítvány, theologiai fokozat, felszenteltség, írásbeli nyilatkozat alapján való tagság a genévei egyházban. A választásnál először absolut, azután relativ többség dönt. A jelenlegi pásztorok állásukban maradnak. A lelkészek felfüggesztése vagy visszahívása a megállapított fegyelmi esetek valamelyikében a konzisztórium joga és kötelessége.

VI. Az egyház pénzügyeit a konz. ilyenemű bizottsága által vezeti. Az egyházi igazgatás költségeit a központi pénztár eszközli, melynek jövedelmei az egyháztagok önkéntes évi adózása (valószínűleg jövedelmének 5 százalékát fogja adni), adományok és hagyományok s az egyházi tartalékalap jövedelmei.

VII. A templomokat az illető egyházközségek haszonélvezetéről szóló törvény alapján tartoznak gondozni. Nagy átalakításoknál a központi pénztár segítyez.

(Folyt. köv.)

Egy kis egyház életéből.

E mi kedves lapunk f. évi 8-ik számában megírtam, hogy presbyteriumunk 25 koronát szavazott meg a prot. sajtó organum létesítésére és hogy „Kálvin” alapítványunk még 2 koronát ad erre a célra. Ebben az ügyben azóta az történt nálunk, hogy a házankénti gyűjtés is eredményezett vagy 15 koronát. A házankénti gyűjtést megelőző Vasárnapon alkalmi prédikációt tartottam s a presbyterium megállapodása folytán, meg a temetkezési társulat évről évről közgyűlése után a szép számmal egybegyűltek előtt szólottam a prot. sajtó szükségességéről s a „Koszoru” 2-ik számából a — gályarabok története — felolvastam egy részt, a mit nagy érdeklődéssel szívest, örömet hallgattak meg, pedig már délután 1-órán is tul voltunk. De nem is tagadták meg filléreiket, a miket legkicsinnyelni semmiképen nem lehet, mert hiszen tél vége van, a mi népünk meg szegény. Mi megtettük a mi tőlünk telt. Kötelességünkül ismertük meg az adakozást és teljesítettük. Nagy érdeklődéssel, várakozással, édes reménységgel nézünk annak az ujságnak a megindulása elé. Most hát a kinek meg arra adott az Ur nagy talentumokat, hogy azon a réven a toll hatalmával szolgálja egyháza s azzal együtt hazája szent ügyét, ismerje olyan kötelességül a számára kínálkozó alkalmak felhasználását, mely alul, tán kicsinyes okok miatt, kibuvó nem lehet.

Hogy is lesz aztán az a prot. ujság megcsinálva, kérdezi tőlem egyik olvasgatni szerető hívem. Természetesen nem tudtam rá határozott választ adni. Hanem azt gondolom, hogy azt akarta tán megtudni, hogy az egyszerűbb, szegény emberek hogy férhetnek ahhoz. Mert ujság olvasó néppé lettünk. Egyszerű hiveink is ujságot olvasnak, de hát nem a mi kezdeményezésünkkel, vagy tán még akarattunkkal se? Mások gondoskodtak róla! De mintha olyan áramlatot vennék észre, hogy egyik-másik sajtó termék helyett tán még szivesebben olvasnák már azt a prot. sajtó organumot. Tehát jót, olcsót, olyan ujságot, a milyent, vagy olyant is a milyent az egyszerű nép is megértse. Hogy és miképpen? Ezt már az e téren jártasabbak, tapasztaltabbak tollforgató férfiak állapítsák és csinálják meg. Mi édes reményesgünk vajha meg ne szegyenülj!

A zsinati törvény elrendeli, hogy szegények, árva gondnokát kell választani s ez elébe a gondnok elébe szép feladatot is ír. De hát alap kezelésről is szól a törvény. Nekünk ilyen alapunk még nem volt. Mit tegyünk? Hát meg kell alkotni! Nagy kiadások várnak ránk, nagy összeget nem javasolhattam, bár azt kértem a presbyteriumtól, hogy 10 koronával kezdje meg a szegény alap megalkotását. Kész szívvel megadta. És most folytassuk tovább. A temetkezési társulat közgyűlése elébe a választmány utján azt a tiszteletteljes kérelmet terjesztettem, hogy szegény alapunk gyarapítására szavazzon meg 50 koronát. Készségesen egyhangulag megszavazta. Ez volt egy kedden. Másnap szerdán feljön hozzám egyik hívem, presbyter-társam s elmondja, hogy ők hallották az én beszédemet, felolvasásomat, hallották, hogy a temetkezési társulat adott a szegény alapra 50 koronát, hát a feleségével arra határozták magukat, hogy ők meg saját szorgalmukkal keresett és megtakarékoskodott vagyonecskájukból a szegény alap céljaira adnak 200 koronát, szép, sőt nagy adományozás ő tőlük! Ez a házaspár L. Szabó Sándor és M. Szabó Juliánna szokták mondani: ehhez nem kell kommentár. Nahát ehhez sem kell.

Az egyházi, mint társadalmi ügyekben, különösből buzgó munkatársaim: két tanítónk, jegyzőnk, bírónk, postamesterünk!

2200 lelket számláló kis egyházunk életébe anyagilag mélyen vágó határozatot hozott márc. 3-án egyházközségi közgyűlésünk és pedig egyhangulag. Az 1908. év folyamán építendő harmadik iskola, templom, torony kijavítása, körülkerítése, a fitanítói lakás megfelelővé tétele s más egyéb apróbb javítások költségeinek a fedezésére 20.000 koronát veszen fel kölesönül egyházunk, minek a kifizetését 9—10 évre tervezi. Csakhogy ezen kívül van még 15000 korona adósságunk, a mit még a múlt évben vettünk fel, a hatóságilag lezárt leányiskoláinknak teljesen ujjaépítésére. De rá is ment az utolsó fillérig, mert csak maga az iskola épület, melyben benne van a tanítói lakás is, vállalkozó által építetve, 14000 koronába került. Ez a drágaság aztán arra indította a presbyteriumot és egyházközségi közgyűlést is, hogy mindakettő szintén egyhangulag kimondta az ugynevezett házilag való építést. Mi reánk is ugyancsak el lehet mondani: mindenkinek elég a maga baja. De bizunk a mi jó Istenünkben, hogy megsegít ezutánra is, a mint megsegített eddig. Csak a múlt év végén kaptuk vissza a kollégiumtól a 7800 koronás kötelezvényt, aminek ösz-

szegét 1902-ben a paróchia építésre vettük fel. Bezzeg mi ránk is, ugyancsak ránk fér az az adócsökkentési segély, aminek megnyerése elébe édes reménységgel nézünk. Haj de nehéz, rögös, meg épen tövises uton jutottam én el ahhoz az elébb írott egyhangu határozathoz. És ezt az utat, hej kevés lelkész-társam van, a ki ne ismerné.

Nem panaszkodás! Hannem hát hadd szóljon ez azoknak, a kik abban vélik határozódni és kimerülni egy falusi református pap teendőit, hogy minden vasárnap elmondván egy prédikációt, aztán egész héten az egyik lábát rakja a másikra, a másikat meg az egyikre stb. Hát még a két féle szövetkezet, a temetkezési társulat, olvasóköri, alapítványi bizottság, dedó, meg egyéb! Ezt meg azért emlegetem fel, mert ezzel azt akarom megbizonyítani, hogy nekem is van itthon váltig elég dolgom, de azért az O. R. L. E.-ért ha módomban állana, még szinte megerőltetéssel is kész volnék munkálkodni. Mily szép gyönyörűség perspektíva: ennek a magyar református egyháznak hivatalos hatósága figyelmére méltatná megértené azt az egy közös egyesületbe tömörült 2000 ref. lelképásztort, ez a 2000 lelképásztort mintegy áttörhetetlen phalanx ott állana a hivatalos hatóság háta megett: Istenért hazaért őh be felséges volna! szép látomány, őh vajha Jöjjön el hát a te országod!

Hencida.

Veress Bálint.

Szabó József székelyhidi lelkész emlékezete.

Elvégeztetett.

E földön nincs olyan hosszú, a minek vége ne volna. — És jó, hogy ez így van, hogy elfogy a fájdalom is és elfogy az ember és elfogy az élet is, mely túléltte magát. Ilyen élet volt az id. Szabó József székelyhidi lelkész társunké is, kit 86 éves korában 54 év lelkészkedés után kísértünk ki a temetőbe.

Annyi sok más után, a székelyhidi református egyház agg lelkésze: id. Szabó József is eltávozott az élők közül. Elment életének 86-odik, lelképásztorkodásának 54-ik évében.

„Hosszu évsor nyomta vállát . . .

Elég volna hagyománynak,

Elég volna történek.“

De elvégeztetett.

Kik körülte jártunk, érintkeztünk vele, régen láttuk, hogy szavai, tettei, napjai . . . a vég kezdete.

És hirtelen jött halála mégis meglepett. Mert hirtelen halál volt az, ha közellétét sejtettük is. Még f. hó 8-ikán, mikor e sorok írója mint előadó volt jelen, egyházközségi népgyűlést tartott. Megnyitotta, bezárta a gyűlést, közben kimondta a határozatot.

Eltávozott lélek: legyen neked a te hited szerint:

Idivesség a mennyben, pihenés a sirban. Magadra nézve is jobb volt már menned. Hiszen megérett gabonája voltál a földnek . . . a „nem szeretem“ napok jöttek már hozzád . . . azok az évek, azok a napok, amelyekről ime így olvassuk:

„Az ifju évek bajt hoznak, visznek,
Ha rontanak: ismét jóvá tesznek.
Az öregek évei rosszak . . .
Nem visznek többé, mindig csak hoznak!“

* * *

Eletrajzi adatai a következők.

Született Bagamérban, 1822-ben. Iskolai tanulmányait Iglón és Debrecenben végezte. — A hittani tanulmányok elvégzése után akadémikus rektor volt Ócsodón és Vésztőn. A szabadságharc alatt a haza védelmében, mint nemzetőr vett részt. Am ezen időről, nemzetőri életéről vajmi keveset tudunk. Nem beszélt róla. Amit — tudomásom szerint — részben előidézett az ő nagyon szeretett kedves barátja: néhai jó Bartha András, volt kiskerekii lelkész, aki mint „tűzirányzó örmester“ harcolt Versectől—Szolnokig, Isaszegtől—Vácgig, Buda ostromától a sarkadi utig, aki rengeteg adomát tudott a nemzetőrökről s aki nemzetőr-adomáinak központjává az ő páratlanul kedves humorával — együtt beszélgetvén azon elmúlt jó időkről — mindig Szabó Józsefet tette. Tréfából.

A szabadságharc lezajlása után segédlelkész lett Bihar-Diószegeen, a honnan az 1854-ik évben, mint megválasztott rendes lelkész Székelyhidra költözött át. Itt szolgált 54 hosszú éven keresztül, egészen haláláig.

Elettársa Gyarmati Pogány Ágnes volt. Gyermekei: ifj. Szabó József lelkész, kinek neje: Gaál Ilona, Szabó Ágnes, kinek férje érkávási Kovács István és Szabó Szeréna.

* * *

Mint lelkész, a reábizottakat elvégezte. Jóban, rosszban mint hű vezér állott népe között. S ha valami nagy alkotások nem fűződnek is nevéhez, ha a mindent ítélre vonni szerető emberi elme talál is pontot, melyen megállva, vádolásnak szavát hallathatja, a megboldogult mégis igaz lelkész volt. Hiszen a székelyhidi ref. egyház nagy, fényes ma is, mint volt 54 évvel ezelőtt; rendezett anyagi viszonyok között él, a mi tanúság a nép vallásos buzgalma, a lelkész igaz volta mellett!

Mint szónok, nem volt első rendű, de mint tudós az elsők között állt. Roppant emlékezőtehetsége megtartott mindent, mit valaha tanult; sokfelől igénybe vett szorgalma talált időt arra is, hogy haladjon a korrallal. A mit e téren mulasztás gyanánt lehetne felhozni . . . ha lehet . . . csak az, hogy erről a tudás-

ról csak legszűkebb környezetének volt tudomása. Majdnem hogy véka alá rejtett gyertya volt.

Egyházi beszédei, melyeket féltett kincs gyanánt őrzött, ugyannyira, hogy elvéte olvashattunk el közülök egyet-egyet, mesterművek. Elmondta azokat a megboldogult a szószéken . . . de hogyan?! Főként az utolsó időkben! A mit olvasni élvezet volt, azt végig hallgatni . . . Báró Kemény Zsigmond egy beszédéről írja Tóth Kálmán: „Csupa tartalom; eszme és bölcsesség volt az jaj de hogyan mondta el!? nagyot lélekzettem, mikor vége lett.“

Mint gazda, megmutatta gyülekezetének, hogy szorgalom és takarékoság mire vihetik az embert. Hogy a takarékoság sokszor tulhajtott volt. Nehéz az ösztön ellen rugódozni s nálunk, hol mindenki pazarol, még a fősvénység is érdem.

* * *

Elvégeztetett. A jó öreg Szabó József nincs már közöttünk. Elköltözött lélek, tudnál-e haragudni, ha e komoly, fénytelen órákban a „fráterek“ is megemlékeznek rólad?! Szerető, tisztelő segédeid s annyi mások az ifjabb nemzedék közül.

„Mindenkire iránt bizalmatlan vagyok, míg meg nem ismerem.“ Sokszor hangoztatott jelszava volt ez a megboldogultnak. Épen ezért káplánjait is bizalmatlanul fogadta mindenkor. Hanem aztán, akit megismert, akit közülök megszeretett, azt szerette mindig. Pedig épen ezek boszantották meg legtöbbször az öreg urat. Az igaz, hogy ő sem maradt adós.

Amire leginkább tanítani akarta az oldala mellett működő ifjakat: az a takarékoság volt. Ezt úgy vélte elérhető, hogy nem adta ki fizetésüket. Ne értsünk félre. Nem fizetés elvonás volt ez. Csak takarékoságra, öszerinte spórolásra való tanítás. Az volt volna öröme, ha eltávoztakor adhatott volna az illetőnek mentől többet. Fizetést csak délelőtt adott ki. Délután, vagy estenden?! no ez nem volt elérhető! „A fráter“ mulatni akar . . . pénzt kért . . . azért sem adok neki reggelig . . . szólott öreg gazdasszonyához, ki 12 esztendőn keresztül volt hűséges ápolója, ha valamelyikünk mégis megmerte kísértetni a pénzkérést. És a mi fő: nem adott.

Kitünő, még a mult század 70-es éveiben szürt borai voltak . . . pince számra. Asztalánál mégis szállványt ittunk. „Jó ez a frátereknek.“ Azért mégis megtörtént, hogy a „fráterek“ megboldogult bátyánknak szemelátára (de mégis tudtán kívül) poharazgattak el egy néhány kis üveg érmelléki bakatort, mit másnap érkező vendégei számára készített elő az öreg ur. Az is igaz, hogy a legfiatalabb „fráter“ másnap a megérkezett vendégek tiszteletére adott fényes ebéd helyett jobbnak látta „másutt lenni“ . . . inkább nem enni, mintsem látni: mikor a hosszunyaku üvegecskékből pompás ártézi ömlik a pohárba! — Vendég: „Ezer ör-

dög! itt a bor változott vízzé! A házigazda: . . .
„A fráterek! a fráterek!”

Ifjabb vendégeit a káplán szobájába helyezte el. Ha szeretetét megtartani óhajtották: fél 9 órakor feködni kellett. Elkísérte őket a szoba ajtóig s megvárta, míg . . . elöltötték a lámpát. „No Váradiné — szolt visszaballagva öreg gazdasszonyához — lefeküdtek a „fráterek,” feketünk nyugodtan mink is! S a jó öreg nem is gondolta, hogy mikor az utolsó szavakat kimondta, akkor már a „fráterek” árkon-bokron tul voltak, utazva jókedvű emberek társaságába.

Öreg bátyánk! a „fráterek” szólanak hozzád: csendes álmod, zavartalan békét, enyhe nyugodalmat!

* * *

Tizenkettedikén délelőtt 10 órakor volt a temetés. A háznál Bányai László bagaméri lelkész ur imádkozott. A templomban Marjay Péter esperes ur volt a szónok. A bucsuztatót Veress István b.-diószegi lelkész ur tartotta.

Szentkirályi Károly

ref. lelkész.

IRODALOM.

A praedestinatio tana és az erkölcsi élet.*

Irta: dr. Antal Géza.

A hit és erkölcs között fennálló szoros kapcsolatnak kétségbevonhatatlan bizonyítéka az a tény, hogy a népek vallása mindenütt befolyással volt azok erkölcsi életére, s a hitbeli meggyőződés különbözősége jellegzetesen mutatkozik még egyazon vallás pl. a keresztyénség különböző felekezeteiben a hivek egyéni életében és társas szervezkedésében is. A két protestáns testvéregyház történetében is megnyilatkozó különbözőség végső okát szintén nem találhatjuk egyében, mint abban, hogy álláspontjuk s elveik minden rokonsága, sőt sok tekintetben azonossága mellett is- alapvető s egész hitrendszerük sarkalatos tételét képező hitcik gyanánt mást tekint és vall a lutheri egyház és ismét mást a református. Mig amaz a maga hitrendszere középpontjába a hit által való megigazulás tanát állítja, ez az isteni elővégzést (praedestinatio) teszi hitrendszere alapjává. Ezen különbözőség folyamánként látjuk, hogy a lutheri egyház hiveinek vallásos élete inkább a kedélyvilág bensőségében nyilvánul meg, míg a reformátusok hitéletét a gyakorlati cselekvésben megnyilatkozó nagyfokú agilitás jellemzi. Meglehetősen talóan hasonlították a két evangéliumi egyházat a figyelő Máriához és a serénykedő Márhához, mert míg a lutheri egyház

* Részlet dr. Antal Géza „Tanulmányok” cz. alatt legközelebb megjelenő kötetéből.

a hit által való megigazulás bizonyosságának boldogító érzetében nem érzi magát nagyobb aktivitásra indítva: addig a reformált egyház a gyakorlati élet cselekedeteiből von vissza következtetést arra, hogy az üdvösségre való eleve rendeltségének hite realitás s nem pusztá illusio.

A jócselekedetek, melyeknek a református egyház ép úgy nem tulajdonít érdemszerző erőt, mint a lutheri, szükségese, mint az igazi hitnek mutatói. A Heidelbergi káté 86. kérdésére, hogy „miért kell hát jót cselekednünk?” — adott felelet nyilván mutatja, hogy a káté írói a jócselekedeteket a mi subjektív megbizonyosodásunk szempontjából is szükségesnek tartják: „azért is kell jót cselekednünk, hogy a mi hitünk felől annak gyümölcseiből mi magunk is bizonyosak legyünk”, s a jócselekedetek ilyen szempontból értékelésére nemcsak a Heidelbergi káté szerzőinél bukkanunk; a református dogmatikusok egész sorát idézhetnők, kik e kérdést mind hasonló szempontból tárgyalják. Jakab apostol követelménye: Mutasd meg nekem a te hitedet a te cselekedeteiből, én is megmutatom neked az én hitemet az én cselekedeteimből (Jakab II. 18.) ép úgy, mint János directívája: „az által tudhatjuk meg, hogy Őt ismerjük, ha az Ő parancsolatit megtartjuk” (I. Ján. II, 3., 4.) — a kálvinizmus által mindig nyomatékosan hangoztatott postulatum és subjectiv kriterum volt. A megigazulásról való hitbeli meggyőződés lehet kálvini felfogás szerinti tévedés; csak ott és akkor lehet az ember valóban megnyugodva, hogy hite nem tévedés, ha ez a hit megfelelő jó cselekedetekben nyilvánul. Mivel pedig ez a hit nem egyéb, mint az Isten által üdvösségre elválasztatásom bennem megnyilatkozó bizonyossága, azt hogy Isten engem valósággal üdvösségre rendelt, csak úgy tudhatom, ha látom, hogy hitem jó cselekedetekben bizonyítja meg magát. Így irányítja a praedestinatioiban való hit a hívő akaratát, hogy ez mint az Isten országának tagja már e földön a maga egész életével és cselekedeteivel ez ország méltó polgárának bizonyítsa magát.*

Azonban a praedestinatio hittétele nemcsak az akaratnak ily módon hathatós serkentésében nyilatkozik meg, hanem jellegzetesen érzeti hatását azokban a viszonyokban is, melyekben az egyes és a társaság, az egyes nemzetek és az emberiség egyeteme állanak. A keresztyén vallásnak azt a mérhetetlen fontosságú alap gondolatát, mely az egyes értékét állította előtérbe, a kálvinizmus juttatja teljes érvényre, mert ebben a személyiség, melynek joga a kath. egyházban az egyházzal szemben semmi, s melynek joga a lutheri egyházban is csak csekély részben érvényesül, a maga teljes értékével foglalja el az őt megillető helyet. Az, aki az Isten szabadon választó kegyelmének hatását magában érzi, teljesen érzi személyének becsét s a világban reá váró isteni küldetést, de egyuttal azt a nagy foku felelősséget is, mely épen e küldetésnél fogva lelkére nehezedik. Mig a római egyház az egyesnek az egyházzal szemben semmi önállóságot nem enged, mig a lutheri egyház is a felsőbbség akaratával szemben meghódolást kíván, minek gyakorlati kifejezése a „cujus regio, eius religio” elvében domborodik ki: addig a ref. egyház alapfelfogása szerint az egyes, mint Istennek kiválasztott eszköze, vallásos meggyőződését senkinek

* Schneckenburger M. Vergleichende Darstellung des lutherischen und reformirten Lehrbegriffs. Stuttgart, 1855. 38—74. ll.

alárendelni nem köteles, ellenkezőleg feladata e valóságos meggyőződést a felsőbbiséggel szemben is érvényesíteni.

Kálvin, midőn a felsőbbiség iránti engedelmesség köteleességét hangoztatja, hozzá teszi: mindig feltételül kell szabnunk, sőt első sorban vigyáznunk arra, hogy el ne vonjon minket attól az engedelmességtől, amellyel tartozunk annak, akinek akaratával szemben a királyok minden kívánságát alá kell rendelni, végzéseinek minden rendelkezést, fenségének minden kormány-pálcát alávetni szükséges. Az Ur a királyoknak királya, aki, ha az Ő szent száját felnyitja, egyedül reá kell mindennek előtt és mindennek felett hallgatni. Csak azután vagyunk alávetve azoknak az embereknek, akik nekünk előljáróink; de nem másként, hanem csak Istenben. Ha Ő ellene parancsolnak valamit, nem kell annak sem helyet adni, sem egyáltalán számba venni. És ilyenkor azzal az egész méltósággal se gondoljunk semmit, amellyel a felsőség felékesítve van.*

A személyiségnek ezen erőteljes hangoztatása nem szünteti meg azonban a közösség értékét a kálvinizmusban. A praedestinatio hite szerint nemcsak az egyes, de a közösség is Isten eleve elrendelő akaratán nyugszik. Isten akaratát eleitől fogva a szentek egyességére, egy Krisztus által kormányzott s az ő akaratát szerint alakult gyülekezetre, evangéliumi kifejezéssel Isten országára volt irányítva. Az egyesnek eleve elválasztása tehát nem jelent izolálást, mert a közösség, melybe őt Isten beleallította, épügy Isten eleve elrendelésén nyugszik. Ez a közösség hasonlóképpen, mint az ő-testamentomi választott népnél, az egyes nemzetekben van megadva s épen ezért a kálvinizmus alapgondolata szerint minden nemzetnek s államnak egy-egy theokratikus államnak kellene lennie, melyben egyházi és világi felsőbbiség egymást kiegészítve s támogatva munkálnak azon hogy a Isteni törvénynek és akaratnak feltétlen érvényt szerezzenek. Az Isten minden néppel, épügy, mint Izrael népével szövetséget köt, jóakarátának viszonzásául hűséget kíván nevelni népét büntetések és megpróbáltatások által is s igéjét adja, hogy akaratát megismerhessék. Minden államnak csak úgy, mint az egyesnek, megvan a maga külön személyisége s ennek a személyiségnek feltétlen értéke.

De amint az egyest az isteni praedestinatio egy közösségbe állítja, úgy a népek is az emberiség egyemébe vannak beállítva s feladatuk, az Isten országa eljövételének munkálása, csak itt érvényesülhet. Önállóságuknak teljes elismerése mellett viszonyba kell egymással lépniök, egymást kölcsönösen támogatniök, mert csak a keresztyén népek ilyen szövetsége, melyben minden egyes nép a maga részéről az Isten országa esz-néjének megvalósításáért törekszik, fejezi ki teljesen Isten akaratát, ha azt a Bibliából helyesen értelmezzük.**

* * *

Tanulmányok c. a. dr. Antal Géza a pápai ref. theol. akad. tudós tanára egy értékes dolgozatot tett

* Kálvin János. A keresztyén vallás alapvonalai. Ford. Nagy Károly. Bpest, 1903. 433 s. köv. I.

** Tröltzsch, Ernst. Protestantisches Christentum und Kirche der Neuzeit. A „Die Kultur der gegenwart“ c. vállalat I. rész IV. szakasz 352. s. köv. I.

közzé. Az az nem is egyet hanem négyet. Ezek a dolgozatok önmagukban is érdemesek az elolvasásra és tanulmányozásra, mert olyan tárgyakkal foglalkozik, a melyek aktválisok. Azon körülmény pedig, hogy Amerikára irányozzák a figyelmet, a mi magyar hiveink. Mekkájára és Éldoralójára különösen fontossá teszik az Antal Géza tanulmányait, mi is melegen ajánlunk olvasóink figyelmébe.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Debrecen Városa az egyetemért.** F. hó 26-ikán rendkívüli törv. hatósági közgyűlést tartott Debrecen városa és egyhangulag megadta a debreceni egyetem részére javaslatba hozott nagy hozzájárulást. Ez a hozzájárulás pénzben, telekben 3,000,000 koronára megy. Nagy összeg de nem nagyobb annál, a mit a millenium idején e célra Debrecen elszánt s ez elszánásért az általános elismerés koszorújával öveztetett. Ez összeg csak kicsiny része egy egyetem alaptökéjének, de akik a nagy kollegiumra néznek s a debreceni egyetem már meglévő alapjaira, falaira s másfelől meggondolják, hogy a debreceni egyetem létesítése az alföldi magyarság létfeltétele és az állam érdeke, nem kicsinyelhetik ezt az áldozatot, és az idevonatkozó határozatot, melynek egyhangu létre jövedele azt bizonyítja, hogy az egyetemet nem csak a vezetők akarják, hanem maga a polgárság és a város. És ez a nagy erő képes is rá, hogy a nagy feladatot megvalósítsa. Üdvözljük ezt a derék polgárságot, annak vezetőit és a debreceni egyetem felkelő napját.

— **Gyermek védő liga.** Két éve, hogy megalakult ez a társulat, mely az elhagyatott gyermek összegyűjtését, megmentését tűzte ki célul. A két év alatt 5000-nél több züllésnek kitett Isten teremtésére terjesztette ki gondját. A Megváltó parancsát teljesítette ez a világi egyesület és azt a feladatot vette magára, a mi az egyházak kötelessége volna. Épen ezért kell, hogy a mi lelkészeink és egyházaink is hasonló munkára buzduljanak, a gyülekezeti árvák, elhagyott gyermekek gondját viseljék és ezzel a humánus egyesülettel s azok vezető embereivel kezet fogjanak. Nálunk Debrecenben maga a főispán Weszprémy Zoltán áll e mozgalom élén, egyik derék emberünk az alsószabolcs hajduvidéki egyházmegye tanácsbírája. E mozgalomban másutt is a mi embereinknek kellene vezetni,

igy kívánja ezt helyzetünk, a mely körülvesz bennünket s az evangéliom, melyet hirdetünk.

— **Lelkész választások.** Több lelkész választásról adunk egyszerre hirt. *Oláh Sándor* józsefházai lelkészt a krassói ref. egyház nagy lelkesedéssel egyhangulag papjává választotta. A választás meghívás utján történt s mult Vasárnap véglegesített. A krassói egyház a végvár szerepét játssza s mind helyzeténél fogva, mind a magyarság viszonylag tekintélyes száma s még inkább erős rendíthetetlen nemzeti érzése és vallásához való hűsége miatt nekünk felettebb kedves. Csak örvendünk lehet azért, ha a mi jó barátunk személyében megtalálta a lelkes, képzett vezért és hivatott lelkipásztort. Szerencsésen választottak az ugocsamegyei *Tivadar* is, hol az apostoli lelkü *Gergely Károly* kezdte pályafutását s hová most *Jánossy Sándor* volt turkevei azután mezőturi s. lelkész választott. A Szilágyi egyházmegyében fekvő Süllemet is debreceni fiu *Pataky László* nyerte el. Lelkeszi állásra és önálló munkatérre hivatott el *Joó András* karcagi s. lelkész, ki a bucatelepi hivek gondozása és a kunsági muzeum létesítése körül szerzett érdemeket. Joó Andrást a tolnamegyei Pálfa község ref. egyháza választotta meg. Szívből üdvözljük őket ez alkalomból hiveikkel együtt.

— **Ex ossibus ultor.** A gondviselés gondoskodik arról, hogy a fák az égbe ne nőjjenek, azt az igazságot látják beteljesedni abban a mozgalomban, mely *modernismus* cím alatt a kath. egyházban megindult s egyfelől jó indulattal és naiv hittel a kath. egyházat akarja kibékíteni a korszellemmel, másfelől pedig a vizsgálódás szabadságát hangoztatva, bírálat alá meri venni a középkori kath. tarthatatlan tételeit. Külföldön egymás után szólal meg a kath. egyházi férfiak papok és tanárok lelkiismerete és bizonyoságot tesz az igazság mellett. És Rómában egymás után jelennek meg a pápai bullák és üldözik, kiátkozzák az igazság hitvallóit. Most *Wahrmund* insbrucki egyetemi tanár miatt van nagy felfordulás és ijjedelem a római táborban. *Wahrmund* állami fakultáson tanít és Róma az osztrák államférfiakat ostromolja a tudós elhallgattatása végett. A korszellem azonban még a Luegerbirodalmában is olyan nagy ur, hogy a sarokba szorított miniszterek csak kitérő választ adának a tapintatlan beavatkozóknak. De hát nem látják ezek, hogy nem *Wahrmund* és a többi tudósokban van a hiba, hanem éppen abban a korszellemben, mely a római imperiumban is megmozdult és az igaz-

ságban, a melynek útja csudálatos s ott is terem boszuállókat és hitvallókat, a hol nem is várnánk, a római kath. hithű papok és tudósok soraiban.

— **Egy öreg matróna halála.** Nagyon sokan lehetnek és vannak is e b. lap régebbi gárdákból való olvasói között, a kik emlékeznek még néh. *Vass Pálra* a debreceni kollégium füvészkertjének nagyérdemű kertésztanárára. Pár hónap hiján 20 esztendeje, hogy a jó öreg ur kedvenc fái és virágai közül eltávozott a péterfiai temető fainak árnyékába, itt hagyván kesergő özvegyét, szül. *Révész Sára* asszonyt, néh. *Révész Bálint* püspökünk testvérhugát és egyetlen leányukat *Harsányi Sándor* turkevei lelkész feleségét. Azóta a jó öreg urnő felváltva Debrecenben és turkevei övéinél lakott, áldó, gondozó, szerető örangyala lévén őt meleg szeretettel körülvevő gyermekei, tehát leánya és veje, unokái mind nagyobb számmal terjedő szép seregének. Istent imádó, Jézusában hívő, békeségszerető, alázatosságban fénylő, nagy lélek örökké munkában forgolódozó volt ez az egyszerű nő, mindenkit csak boldogítani akart, ki örvendezve vallá magáról, hogy ő boldog volt egész életében, ki ugyannyira szerette és gyakorlta Istennek házáat, hogy eljárt abba mikor nagy öregsége miatt elvesztvén hallását, füleivel már nem is hallhatta az imádságnak szavát. Végre f. hó 20-án mégis meghallotta a hívó szózatot, meghalt 91. életévében végelgyöngülésben, szerető övéi között a turkevei paróchián. Temetése az ottani hivek nagy részvéte között f. hó 22-én történt meg *Csiky Lajos* debreceni theol. akad. dékán tartván felette imádságot és orációt, az levén a megboldogultnak gyakran hangoztatott óhajtása, hogy őt is az temesse el, aki 20 évvel ezelőtt férjét eltemette. Az volt továbbá az óhajtása, hogy hozzák őt el utolsó pihenésre férjének porai mellé Debrecenbe, a péterfiai temetőbe. Ez a vágya is teljesült, mert a turkevei templomból kivitték egyenesen a vasúthoz, s városunkba szállították, hol a rokonok régi jó barátok és ismerősök seregétől kísérve kiszállították őt vágyakozása helyére. Sirja fölött *Varga Antal* negyedéves theologus tartott ugyancsak óhajtása szerint beszédet. Legyen áldott drága emlékezete. (y—s.)

— **Három halálozás.** Gyászjelentőt kaptunk *Konyárról*, mely Nagy Lajos ref. lelkész egyházmegyei tanácsbíró ismert egyházi író elhunytát jelenti és egy másodikat *Élesdről*, mely *Makai Károly* derék paptársunk hirtelen való

gyászos elmulásáról szól. Jött egy harmadik hirdetés is, arról hogy a bihari egyházmegyei lelkesízi kar Nesztorát Nádudvari Lajost a mult hét szombatján temették el. Az érdeemes szolgák pihenjenek csendesen, a szomorúságra hívott árva családok s gyülekezeteik pedig találjanak vigasztalást.

— A „Vasárnapi Ujság” március 22-iki száma nagyszámu képeket közöl a minap elhunyt De Amicis-ről, a budapesti és ceglédi március 15-iki ünnepélyekről, a honvédtisztek Szegeden rendezett karusszeljéről, a magyar parasztházról stb. Szépirodalmi olvasmányok: Rákosi Viktor regénye, Fröhlichné Kaffka Margit elbeszélése, Haraszthy Lajos és Endrödi Béla verse, Fogaz-zaro regénye. Egyéb közlemények: Juszko Béla művészi képe, cikk a Szabadsajtó-udvarról, egy száz év előtti repülőgép képe, népszerű csillagászati cikk tárcacikk a hétről s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet. Közintézetek s egyletek, Sakkjáték, Keptalány, Egyveleg stb. „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedévre négy korona, a „Világkrónika”-val együtt négy korona 80 fillér. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalban (Budapest, IV., Egyetem u. 4. szám.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes-Néplap” a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félvévre két korona 40 fillér.

— **Halalozás.** A legmélyebb fájdalommal tudatjuk a legjobbbb ferj, apa, após, nagyapa és rokonnak Nagy Lajos előbb 23 évig m.-pécsi, utóbb 16 évig konyári ref. lelkésznek, a debreceni ref. egyházmegye 25 éven át volt tanácsbírájának 1908. március hó 22-én életének 65-ik, boldog házasságának 38-ik, lelkészkedésének 40-ik évében történt gyászos elhunytát. A megboldogult földi maradványai folyó hó 24-én d. e. 11 órakor a templomban tartandó ref. egyház szertartásai szerint fognak a konyári sirkertben örök nyugalomra helyezettetni. Ezen végtisztesség tételre az elhunyt rokonait, barátait, lelkészársait és ismerőseit bánatos szívvel meghívjuk. Konyár, 1908. március hó 22. Nevelt fia: Györfli László a rokonság nevében is. Bánatos özvegye: Szatmári Erzsébet. Gyermeke: Kornélia, férjével Szabó Józseffel és gyermekei: József, Edith, Margit és Erzsébettel. Lengjen béke porain!

— **Bokréta.** Évekkel ezelőtt 5 debreceni diák, majd budapesti egyetemi hallgató két kötet költeményt adott ki. A vállalkozás sikerült, a versek tetszést arattak, a kötetek elkelték s az öt diák azóta mind papok vagy okleveles tanárok, egyenként is beléptek a nagy világba s nevéknek a baráti szövetkezet támogatása nélkül is becsületet, nekünk pedig hirt és dicsőséget szereztek. A régi forma azonban ennek dacára annyira megfelelt mind az ifju költők baráti zavartalan összeköttetésének, mind a közönség előtt is annyira kedveséget talált, hogy most harmadizben is Bokréta cím alatt hirdétnék együttes előfizetést, melyet melegen ajánlunk lapunk olvasóinak figyelmébe s mely így hangzik: 1902-ben megjelent Bokréta és 1904-ben megjelent Uj Bokréta című verses kötetünk után most újból a nagyközönség elé lépünk, hogy kérjük magunk számára szives érdeklődését. Négy esztendő munkásságunk gyümölcsének színét, javát akarjuk bemutatni. A fejlődés lépcsőjén, úgy hisszük, ismét haladtunk fölfelé annyira, hogy azt a jó akaratú támogatást, melyben két első könyvünk oly nagy mértékben részesült: har-

madik kötetünkkel is megfogjuk érdemelni. Verses könyvünk husvétkor jelenik meg Singer és Wolfner könyvkiadó cégnél, a mi előre biztosítja izléses kiállítását. A kötet előfizetési ára 2 korona, bolti ára 3 korona lesz. Az előfizetési pénzek Gyökössy Endre dr. címére (Budapest, IV. Fővám tér 3.) küldendők legkésőbb 1908. március 20-ig. Tíz előfizető után a gyűjtőknek tiszteletpéldányt adunk. Baja Mihály, Gulyás József, Gyökössy Endre, Maday Gyula, Oláh Gábor.

— **Medve Kálmán halála.** Mély fájdalomérzettel vettük a gyászos értesítést, melyszerint Medve Kálmán f. hó 20. napján, életének 75 s boldog házasságának 41. évében rövid szenvedés után elhunyt. A boldogult muakás és áldásos életének java részét Debrecenben, mint közbecsülésben álló ügyvéd élte le s a városi és egyházi közügyekben önzetlen munkásságával, nemes érületével tevékeny részt vett. Ugyanitt az ősi kollégiumnak fenkölt lelkü nejjével szül. Onody Ilona urnóvel lelkes barátja és kegyes jóltevője volt, négy rendbeli alapítványuknak, melyek közül három a tanítóképző intézetet illeti, tőkéje a 30.000 koronát haladja. Nyugalomba vonulásakor Budapestre költözött családjával, egyházi és iskolai ügyeink iránt való érdeklődése azonban ezután sem szünet meg s iskolánk fejlődését mindvégig a legéberebb figyelemmel kísérte. Gyászoló özvegyén kívül két derek fia siratja halálát s a család tagjaival minden jök részvéte és halála kísérete utolsó útjára a szatmármegyei kölese s irboltba anyaszentegyházunknak e hitbuzgó oszlopos tagját; áldott emlékezetét pedig kegyelettel őrzni nemzedékről-nemzedékre főiskolánk.

— **A római index.** A kongregáció nem rég Indexre vette Henri Lasserre-nek „Az evangéliomok fordításai” című munkáját. A fanatikus katolikus hitű Lasserre erre, hogy jóvá tehesse az egyház ellen elkövetett hibáját, kétségbeesetten futott Rómába a korrekciók megtehetése végett. Összegyűltek erre a cenzorok, és kötelezték szerzőt a szövegben mintegy 5548, az előszóban 91 hiba kijavítására; azonkívül ráparancsoltak Lasserre-re, hogy továbbá mintegy 4500 hibát, melyek részint nagy kezdőbetűknek, pontos vesszőknek, részint pedig dült betűknek avagy idéző jeleknek a szent kongregáció által megtiltott helyeken való alkalmazásából állottak elő, hogy ezeket is haladéktalanul kijavítsa. Ime egy példa a törölt szöveg kijavításáról. Lasserre azt írta: „a pusztába — mondá Jézus nekik — mit jöttetek látni?” A bizottság ezt így korrigálta: „mit jöttetek látni a pusztába? mondá nekik Jézus.” Mindenesetre érdekes lenne megismerni, hogy tulajdonképpen mi különbséget tudott találni a két szöveg közt a szent cenzura? És Lasserre, az egyház hü fia, ki csak nem rég írta meg vakbuzgó, kath. alapon a lourdes-i barlang történetét csak természetes, hogy mindeme hibák kijavításáért feltétlen kötelezettséget vállalt a szent kongregációval szemben.

— **Nyilvános nyugtázás és köszönet.** A mihálydii ref. lelkészlak építésére a következő kegyes adományokat vettük: Dr. ujfalusi Ujfalussy Dezső debreceni kir. itélőtáblai titkár ur gyűjtése 500 kor. és pedig Szabó Sándor 3 kor, Dr. Szilágyi Imre 3 kor, Szabó Elemér 5 kor, Pogány Zsigmond 20 kor, Kutka Géza 2 kor, Dr. Mihálka György 5 kor, Kovásznay Zsiga 2 kor, Dr. Kovács József 10 kor, Dr. Vajay Károly 2 kor, R. Nagy Endre 2 kor, Küszner Albert 2 kor, Tauvél Endre 8 kor, Elek Menyhért 5 kor, Dr. Klein Art-

hur 5 kor, Dr. Taubes Henrik 5 kor, Dr. Kahaim Lajos 2 kor, Mihálka László 2 kor, Hoffmann Bromó 3 kor, Szegedy Gyula 5 kor, Cellár István 2 kor, Dénes Lajos 2 kor, Iváncsok László 2 kor, Kuzsaj János 2 kor, Petnoka Leó 2 kor, Szigeti Dezső 2 kor, Varady Gábor 3 kor, Dr. Korányi Gyula 3 kor, Szőke Sándor 5 kor, Világossy Gáspár 2 kor, Luby Béla 2 kor, ifj. Jákó Sándor 2 kor, Tóth Móríc 4 kor, Kölcsey János 2 kor, Fogarassy Sándor 2 kor, Bartha Kálmán 4 kor, Dr. Grünvald Zsigmond 5 kor, Dr. Kökényesdy Mihály 5 kor, Kállay Elemér 5 kor, Miskolcay János 2 kor, Szikszay Zoltán 2 kor, Balogh Mihály 5 kor, Balázs Pál 2 kor, Lány Lajos 2 kor, Csébel Gusztáv 2 kor, Héder János 5 kor, Dr. Guttman Jakab 4 kor, Dr. Szücs Sándor 2 kor, Dr. Lázár Sándor 2 kor, Breznay Lajos 2 kor, Müller Ferenc Ferenc 10 kor. A többi névtelenül. ujfalusi Ujfalussy Béla 37 kor. 62 fill, Springer János 4 kor, Köröstaresai ref. egyház 5 kor, Mezőberényi ref. egyház 3 kor, Gyomai ref. egyház 4 kor, Berceli ref. egyház 2 kor, Koroc József berceli ref. lelkész 1 kor, Héty Gusztáv berceli jegyző 1 kor, Csengeri ref. egyház 3 kor, Ibrányi ref. egynáz 2 kor, Berkeszi ref. egyház 1 kor, Derecskei ref. egyház 10 kor, Matolcsi ref. egyház 3 kor, Füzesgyarmati ref. egyház 2 kor, Anóki ref. egyház 2 kor, Hódmezővásárhelyi ref. egyház 10 kor, Szatmárnémeti ref. egyház 10 kor, Hajdunánási ref. egyház 10 kor, Vencesellői ref. egyház 2 kor, Békési ref. egyház 10 kor, Földesi ref. egyház 3 kor, Kemecei ref. egyház 5 kor, Debreceni ref. egyház 20 kor, Szegedi ref. egyház 2 kor, Mezősasi ref. egyház 2 kor, Hajduszoboszlói ref. egyház 2 kor, Tiszabecsi leányiskolai alap 2 kor, Ócsódi ref. egyház 5 kor, Szatmárhegyi ref. egyház 2 kor, Mandel József 150 kor, Ujfehértói ref. egyház 6 kor, Kálmán Dezső ujfehértói ref. lelkész 2 kor, Ujfehértói hitelszövetkezet 5 kor, Nánási Andor 2 kor, Aranyos József 1 kor, Nánási János 50 fill, Ujfehértó t. pénztár 10 kor, Nánassy István 2 kor, Ujfehértó község 2 kor, Makói ref. egyház 5 kor, Törökszentmiklósi ref. egyház 2 kor, Karcagi ref. egyház 5 kor, Nagybányai ref. egyház 2 kor, Szentjánosi ref. egyház 1 kor, Hajduszovati ref. egyház 2 kor, Döghei ref. egyház 3 kor, Biharudvari ref. egyház 2 kor, Gégényi ref. egyház 2 kor, Vas Mihály gégényi ref. lelkész 1 kor, Mezőssy Gusztáv gégényi főgondnok 2 kor, Nagyszalonta ref. egyház 2 kor, Biharnagybajomi ref. egyház 2 kor, Aradi ref. egyház 2 korona, Nádudvari ref. egyház 4 kor, Bodófalvai ref. egyház 2 kor, Nyirbogáti ref. egyház 2 kor, Szatmári ref. egyház 10 kor, Amerikai hívek gyűjtése templomi szöszékre 200 kor, Tolesvay Nagy Barna gyűjtése 8 kor, Árvai András 3 kor, Hajduhadházi ref. egyház 4 kor, Hencidai ref. egyház 1 kor, Szentesi ref. egyház 2 kor, Tiszalöki ref. egyház 1 kor, Gyulai ref. egyház 1 kor. 40 fill, Tiszadobi ref. egyház 2 kor, Dr. Mezőssy Béla államtitkár 69 kor. 80 fill, Kunszentmiklósi ref. egyház 5 kor, Kaposvári ref. egyház 1 kor, Deákii ref. egyház 3 kor, Pilismaróti ref. egyház 1 kor, Dombrádi ref. egyház 10 kor, Kürthy Ferenc Dombrádi Dombrádi 1 kor, Összen: 1223 kor. 32 fillér. A midőn a fentebbi adományokért hálás szívvel mondunk köszönetet egyben felkérjük tisztelettel ez uton is mindazokat az egyházakat, melyekhez gyűjtőiveink eljutottak s még vissza nem küldték, hogy azokat — ha adomány nélkül is — juttassák vissza. A Mihálydii református egyház előljárósága.

Tartalom-jegyzék: Az ember hivatása. Jánosi Zoltán. — A sajtóról. Somogyi. — A protestáns sajtóról. Gvenge János. — A tranciaajku reformátusokról. — Egy kis egyház életéből. Veress Bálint. — Szabó József emlékezete. Szentkirályi Károly. — Irodalom. — Különlélek.

Felelős szerkesztő: *Dr. Ferenczy Gyula.*

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

TEMESVÁR.

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-Nagytenyészetek.

(Növelési terület 94 hold.) Világkivitel!

A legjobb magvak. A legnemesebb csemetefák. A legzebb diszfák, — cserjék, rózsák, fenyők. —

Kertészeti kézikönyv dilettánsoknak.

Dus főárjegyzék ingyen.

Kálvin János művei.

Szerkeszti **CZEGLEDI SÁNDOR.**

Eddig megjelentek:

1. A genfi egyház kátéja.

Fordította Czeglédi S. Ára 60 fillér

2. Az egyház reformálásának szükségességéről.

Fordította Czeglédi S. Ára 80 fillér.

3. Kálvin János értekezése az ereklyékről.

Franciából fordította Czeglédi S. Ára 50 fillér.

4. Sadolet biboros levele. Kálvin válasza

Fordította Ladányi Pál. Ára 60 fillér.

Sajtó alatt vannak:

5. III. Pál pápa levele Kálvin János megjegyzéseivel.

Fordította Czeglédi S. Ára 50 fillér.

6. A párisi theol. fakultás hitcikkei Kálvi ellenirataival.

Fordította Pongrácz József. Ára 50 fillér.

Minden kötet külön kapható.

Az 1908. év elején e hat mű egy diszes kötetben is meg fog jelenni. — A 25 ivnyi terjedelmű kötet ára 4 korona 50 fillér lesz.

Mind e művek megrendelhetők

a Magyar Kálvin-fordítók bizományosánál

Kis Tivadar könyvkereskedésében PÁPÁN

Kedvező alkalom!

4 és fél kiló (körülbelül 50 darab) pipere szappant csekély 6 korona árért, liliumtej, rózsa, glycerin, orgona, ibolya, rezeda, jázmin és gyöngyvirágokból szépen összeválogatva küld postautánvétellel AUFFENBERG JÓZSEF Budapest, VII.-Verseny-u. 6.

Szives figyelmébe ajánljuk a közelgő konfirmáció alkalmára

Révész-Szoboszlay S. Szabó-féle

Konfirmációra előkészítő kátét

kérdések és feleletekben.

Ára 30 fillér.

Minden 10 egyszerre rendelt példány után egyet ingyen adunk.

Konfirmációi emléklapok

darabja 4—5 és 6 fillér.

100 darab egyszerre való vételénél 3.60, 4.50, 5.40

Kaphatók :

HEGEDŰS ÉS SANDOR

protesttáns irodalmi könyvkiadóhivatala.

Debrecenben.

Alkalmi vétel.

Bükk tűzifa I. osztályu száraz vagonként

Debrecenbe szállítva 240 korona.

Fakereskedő Vállalat

Tiszolcz.

Amerikai Cottage-szivólégrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól fölfelé.
Részletfizetések 8 kor.-tól fölfelé

Pianinók.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.
= 5 évi = jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkel, templomok, szemináriumok részére.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszmvés üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszmvűcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben Szent Bibliát és emléklapokat különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **táblákat**, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcs és **szakba** vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint **Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes stylusban, levéltári okmánytartók.**

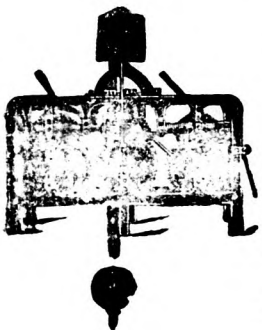
Löfkovits Arthur

órák, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u.

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, varosházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyöseb-ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

gőzerő berendezéssel
Budapest, VII., Csömöri-u.
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Lukács Vilmos és Testvére

Hatvan-utca 5.

Tető fedési vállalat Eternit aszbeszt cze-ment palával. Aszfalt lemezek egyszerű és kettős ragasztott fedés Faczement tetők készítése. Mindennemű beton és cze-ment munkák. Portland és román cze-ment.

Telefon 308.

A magyar védőegyesület 340—42. számú védőtáblái.

Erős takarékok konyha
tűzhelyek edények

mosó facsaró és mángorló

gépek raktára.

Sesztina Lajos

vaskereskedésében

DEBRECEN, Piac-u. 23

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Ötödik évtársulatát 1908. január elsején nyitotta meg melybe tagok bármikor beléphetnek.

Az intézet tagjainak száma rövid négy évi fenállása alatt 4200-re emelkedett, a kik 16,000 törzsbetételre több mint 800,000 koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt 2500,000 korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamattal folyósít.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékkal elfogadható értékekre.

Jelentkezések az ötödik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Baktai EGRY FERENCZ

== harangöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett, szállít

harangokat

bármely súlyban, nemetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok előismerő irat.

Novotny Antal

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú új modern atlyukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hegedűéhez hasonló alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 467 kgros régi modoru haranggal. Ajánlja továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyet nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokak. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagyéremmel kitüntetve.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsóságra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTTATOTT 1845-ben.

LELKÉSZEGYESÜLET

Az Orsz. Ref. Lelkész Egyesület hivatalos közlönye.

Ára külön küldve évi 8 korona. A lelkészegyesületi tagok a tagdíj fejében kapják.

Fizetésrendezés.

Irta : *Dr. Baltazár Dező.*

II.

Az 1898. évi XIV. t.-c., mint a lelkeszi fizetések kiegészítéséről szóló törvény önként kínálkozik arra, hogy a protestans lelkészek szőnyegen fekvő fizetésrendezése, ennek novellaris módosításával, fejlesztésével eszközöltessék. Az ez iránti törekvést azonban legyen szabad figyelmeztetnünk a következőkre. — Ennek a kongrua törvénynek óriási hibája, (nem akarjuk mondani, hogy büne), hogy nem érvényesíti kellőképen sem a képzettségnek, sem a magyar nemzeti állam-eszme szolgálatának mérve közötti különbségeket. Mi protestans lelkészek, a magunk egyetemi színvonalu képzettségével egyenlő anyagi méltatás köpenye alá vonatunk, azzal a más vallásu lelkészszel, a ki éreitségi vizsgálat nélkül, pusztán a nyolc gymnasialis osztály elvégzése után valamely igen kétes szellemi színvonalu hittani intézetben három évi nyilvános vagy magán tanulás alapján vizsgát tesz. Mi protestans lelkészek, a kik tudásunkkal, áldozatunkkal, szenvedésünkkel és vérünkkel a magyar nemzeti állam-eszme hitvalló bajnokai voltunk és vagyunk, egy ugyanazon anyagi és erkölcsi méltatás részesei lettünk azokkal az idegen ajku, idegen nemzetiségű lelképásztorokkal, a kiknek lelke a magyarnemzeti állam-eszmetől teljesen idegen, vagy éppen meg van töltve az ellen konok ellenszenvvel, izzó gyűlölettel. Ezekkel tovább is egy elbírálás alatt maradni nem óhajtunk, nem akarunk. — Nem akarhatjuk, hogy ezek az 1600 koronás kongruával is túlméltatott elemek többet vonhassanak el irredenta törekvéseik előmozdítására a magyar állam anyagi erejéből, a mi az összes bevett vallásfelekezeti lelkészek fiztésének 2400 koronával és a korpótlékkal való rendezése cse-

tén oly mértékben vétetnek igénybe, hogy már ez maga elég volna az állam pénzügyi erejének fogyatékos voltára oly nagy előszeretettel hivatkozó kormányoknak arra, hogy a novellaris módosítás ellen a leghatározottabban állást foglaljanak. Legtanácsosabb tehát egészen felhagyni még a gondolatával is annak, hogy a protestans lelkészek fizetése az 1898. évi XIV. t.-c. fejlesztése útján rendeztessék.

Marad tehát a másik ut, az alaptörvény útja. Hogy az 1848. XX. t.-c. egészének végrehajtásához köttessék a protestans lelkészek fizetése, ennek az álláspontnak tarthatatlanságára már volt szerencsénk több ízben reá mutatni, nem szabad a teljes végrehajtás hosszú processusán át függőben hagyni ezt az égető kérdést, valóságos kegyetlenség lenne ez a nehéz megélhetési viszonyok súlyát mind nyomasztóbban érző protestans lelkeszi karral szemben. A részleges végrehajtás könnyebb és gyorsabb utját kell tehát választanunk; azt az utat, a melyen a hárommillió állami hozzájárulást nyertük. Ennek a hárommilliónak fokozatos felemelése mellett lehet leggyorsabban és legmegfelelőbben rendezni a lelkeszi fizetéseket. Emelje fel az állam a közigazgatási szükséglet cimletét olyan összegre, hogy abból a király által szentesített törvényünkben megállapított fizetésminimum és korpótlék fedezhető legyen. Mi lelkészek a közigazgatásnak hivatalos faktorai vagyunk s mint ilyeneknek javadalma a közigazgatás cimletébe tartozik.

Igy ezen az uton lesz az államnak legkevesebb áldozatával elérhető, hogy megszűnnek az 1898. XIV. t.-c. reánk nézve sértő és bántó visszasságai és hogy megnyerjük azt a megkülönböztetést, a mire a magyar kultúra és alkotmányos szabadság érdekében kifejtett négy százados küzdelmeinkkel bizonyára reá szolgáltunk. Így lesz az 1848. XX. t.-c. fokozatos, részleges végrehajtása mellett belkörüleg valóra váltható a ref. E. T. I. t.-c. 114. §-ában kimondott mini-

malis fizetés és korpótlék. Kongressusunknak erre kellett volna rámutatnia, a mellett állást foglalnia. Megvagyok győződve, hogy, ha és amennyiben az egyetemes konvent és egyetemes gyűlés a protestans lelkészi kar kérését hajlandóságába veszi; ezt az utat fogja választani. Erre az utra kell nekünk is lépni a legközelebbi kongressuson, és akkor a sajtó se nem sokára orvosoltatni fog; megnyeri lelkészi karunk az állását, képzettségét, szolgálatait megillető anyagi méltatást, a mit nem tisztán a magán egyén existenciájának, hanem egyetemes egyházunk erejének szempontjából is kiváló jelentőségűnek tartunk; mert a megfelelő anyagi helyzetbe jutott papság kétszerte nagyobb erővel tudja szolgálni az egyházvédelem és propagatio nagy célját.

Tömörüljünk tehát mind gyorsabban, minél számosabban, hogy annál impozánsabb és annál sikeresebb legyen az akciónk; a mely még akkor is a magyar nemzeti és protestans egyházi egyetemes érdeket szolgálja, a mikor a lelkészek fizetésrendezését sürgeti. Ha a ref. lelkészi kar mint egy ember az O. R. L. E.-ben kifejti akcióját, úgy a siker ideje közel vagyon.

Reménységünk meg van és napról-napra nő: nő a tagok számának örvendetes szaporodásával, az eszme hódításának növekvő területével, a lelkesedés mérvének emelkedésével, az általános sikerrel, a mi mozgalmunknak országszerte Istentől áldott kísérője lett. Az csak természetes, hogy egyesületünk ellenségének heve is így fokozódik ellenünk. Ez a természete a közélet nagy csatáinak. Minél több a siker, annál több az annak hatását lerontani akaró gáncs. Minél nagyobb a lelkesedés, annál fokozottabb a törekvés preparálni a lelkeket az elkedvetlenítés métegyével. S mennél közelebb a tavasz, annál kedvetlenebb a hideg. De azért mégis csak kitavaszkodunk.

Öreg az öregekhez.

Negyven esztendeje annak, hogy a szénkénegezővel és a permetezővel kezemben az Ur szőlőjében dolgozom, ma 66 éves vagyok, teljesen ép nyugodt lelki erővel; érzem, hogy hivatásomnak és kötelességemnek eleget tettem, missziómat végeztem eredménynyel, mely munkára nem az iskola, sem a világi elem tanított, hanem saját magamban fejlődött ki az az érzék, a mely a papot pappá teszi.

Negyven év alatt hiveim, kiknek száma

485-öt tesz ki, 800 ezer korona értékű vagyont szereztek idegenektől. ennek 10 százalékát az anyaszentegyház oltárára áldozták fel, mely összeget a mai modern kivánalmaknak megfelelő egyházi épületekbe és földbe fektettük be. Egyházam jövője tehát biztosítva van.

Huszonöt év óta az összes szomszéd vármegyék vidéki lapjainak munkatársa vagyok s mint ilyen, a korszerű eszméknek még most is buzgó harcosa.

Testem ugyan érik, lelkem folytonosan ösztökél a munkára s nyilvánosságra hozom mind azt, a mi honpolgártársaim javát célozza.

Minden tevékenységem anyaszentegyházam érdekében, javára lángolt és lángol, különösen most, midőn látom, hogy anyaszentegyházunk hajóját vihar fenyegeti. Sötét fellegek tornyosulnak a láthatáron, melyek mind feljebb-feljebb emelkednek. Látom a távoli villámlást, hallom a dörgést, de azért nem félek, a történelemből látjuk, hogy nagyobb veszély is fenyegette egyházunk hajóját. Látom a kormányosokat, kiknek kezében a kerék van, félelmet, rettegést nem ismernek, a rejtőző torpedókat észre veszik s biztosan haladunk a cél felé. Hála az isteni gondviselésnek, mint hajdan, most is vannak, kik megértve a kor szellemét jó példával járnak elől és mutatják az utat.

Látom mindenik kezében a Megváltó azon vesszejét, mely lecsendesíti a tenger hullámain.

Látjuk, hogy az O. R. L. E. nem halva született gyermeke lett az eszmének, már is ezer lelkész karöltve jár s teszi kötelességét.

Következik a protestáns szövetkezet megalakítása, melyet a fent jelzett vezérek szerveznek, bár fájdalommal hallom, hogy hulló csillagaink is vannak és hozzá az öreg lelkészi kar a tartózkodó fél. Nem úgy volt az hajdan régen, de nem is az a nap süt az égen. A reformáció keletkezésével nem volt öreg pap, de a papnak nem is szabad megöregedni, testileg igen, de lelkileg soha.

Ha mi öregek elhuzódunk, vajjon ki lesz az, a ki a szomjuhozó népnek forrást mutat. Igaza van Szemere Miklós képviselőnek, midőn azt mondja: „A fiatalságot nem arra kell nevelni, hogy meghalni tudjon, hanem hogy éljen!”

Én pedig azt mondom: az öreg papnak nem szabad a törődöttség és a halál gondolatával foglalkozni, hanem jó példával előlmenni, példát mutatni, buzdítani az ifjuságot, különösen mikor veszély fenyeget. Öseink, kik gályarabságot szenvedtek, nem csupán maguk, de a

későbbi nemzedék lelki nyugalmáért is küzdöttek.

Fel tehát öreg lelkésztársaim, csoportosuljunk azon zászló körül, melyet nagyérdemű elnökünk, Dr. Baltazár Dezső fennen lobogtat.

Mi prot. papok két oltár szolgálatában állunk egyik az egyház, másik a haza. Mind a két oltár szolgálatára fölesküdtünk öregek és fiatalok egyformán. Most e két oltár védelmére tornácokat is építünk, bástyákat és falakat is emelünk és a buzgó lévitákról is gondoskodni kívánunk. Ilyen tornác, ilyen bástya és védelem a mi egyesületünk az O. R. L. E. is. Nagy jelentőségű kezdeményezés. Jóval biztat és még többet ígér, még magoknak a szegény lévitáknak is. Lehet, hogy az isteni gondviselés nekünk öregeknek is megengedi érnünk ez ígéretek megvalósulását, a szabadtás munkájának megkezdését s akkor mi is elmondhatjuk az öreg Simeonnal: „Most már örömmel halok meg, mert látták az én szemeim a te Idvezítődöt“ De Simeon valósággal látta is az Urat, s oda ment ahol megláthatta. A lelkési kar Simeonjainak is elkell jönni hozzánk és be kell lépni a szent községbe. Ez lesz a mi igaz örömünk és megéplésünk. Ezt várom én is az Urnak öreg szolgálója, a jövendőnek törhetetlen hittel vallója és reménylője, Atyátok fia, testvéretek az Urban:

Nagyölvéd, 1908. már. 15.

Pölya Lajos
ref. lelkész.

Belépés az O. R. L. E.-be.

Az alsószabolshajduvidéki ref. egyházmegyében van 27 lelkész, 9 segédlelkész, 5 lelkész jellegű főgymnasiai tanár; kik mindannyian tehát összesen 41-en beléptek az O. R. L. E.-be. Közülök a legutoljára belépő Brassay Lároly hajdunánási főgymnasiai tanár a következő szép tartalmas és jellemző levél kíséretében jelenti be az O. R. L. E.-nek az egyesületbe belépését:

Teljes szívből rokonszenvezek a vezetésed alatt álló üdvös mozgalommal. Szükségesnek tartom azt, mert fájdalommal látom, hogy a nemzeti színbe burkolt és tulipánttal diszitett ugynevezett „nemzeti kormány“, a liberálismussal szakítva, egészen a reactio és ultramontanismus posványában gázol. Megakarja kötni a fejlődés kerekét s az 1848. ki hatalmas vívmányok nyílt megtagadásával a rendi alkotmány béköibe vert Regnum Marianumot akarja feudalista mágnaival és főpapjaival a XX. században életre kelteni. Ezen Pázmány-féle reactios üzelmekkel szemben égető szükség van a demokratikus alapon szervezett ref. lelkészegyesületre, még pedig minél radikálisabb elvekkel.

A ref. egyház tornyait a kakas diszitette hajdan s disziti még most is sok helyen, mint az éber vigyázat és örködés symboluma. Micsoda kakasok volnánk mi, akik a ref. papi rendhez tartozunk, ha nem kukorikolnánk, vigyázatra és szervezkedésre, védelemre és erőgyűjtésre nem intenénk, midőn a ref. anyaszentegyházat s vele a liberálismust, a haladás és szabad fejlődés szellemét a sötétség halálos veszedelme fenyegeti! Fogadd őszinte elismerésemet, a miért volt erőd és bátorságod, kezdedbe venni a zászlót, melynek lobogtatása sok dicsőséget, de sok keserőséget és szenvedést is fog szerezni neked. Készség: el állok be én is közlegénynek zászlód alá s igyekezni fogok arra, hogy megtegyem hűségesen kötelességemet a szent és nemes harcban.

Nem pillanatnyi föllángolása a lelkesedésnek, nem szalmaláng ezen elhatározásom; hanem az uralkodó helyzet alapos és jól megfontolásának következménye; azért is késtem nyilatkozatomat idáig. Görögtűzzel fenyesített s banketti tósztokkal dekorált mozgalmakban részt venni, amelyek születésük után azonnal meg is halnak, vagy hullaszerű merevségbe esnek, éhlettelnekké válnak, józan eszem és műveltségem tiltja részt venni. A vezérlated álló mozgalom azonban, amint az eddig történtek bizonyítják, élni, hatni, működni akar . . . s él, hat és működik is . . . Adjon Isten neked erőt s eregünknek kitartást, hogy a zászlót diadal kuszoruzza!

Hajdunánás, 1908. márc. 15.

Őszinte szeretettel üdvözöl

elvtársad és igaz barátod

Brassay Károly
főgymn. tanár.

Az O. R. L. E. a tiszáninneri kerületben.

A felsőzempleni egyházmegye példaadása.

Az Orle ügye a tavaszi egyházmegyei gyűlések előtt fog még nagyobb hullámokat vetni. Hogy azonban a kibontakozás mindenütt a lelkészek szent egyetértésére és az O. R. L. E. győzedelmére vezet, hatalmas jelek tanúsítják. Ilyen jel és bizonyosság a következő levél is, melyet egész terjedelmében közlünk:

Nagytiszteletű Szerkesztő ur!

Kedves barátom!

Örömmel értesítelek, hogy mindazon nyomás dacára, melyet a Sárospataki Ref. Lapok, a tiszáninneri papságra gyakorol, az O. R. L. E. eszméje terjed, hódít itt is. A felsőzempleni egyházmegyéből, a kezeim közt lévő nyilatkozatok szerint a következők léptek be az O. R. L. E.-be: Péter Mihály gálszécsi, Sütő Kálmán migléci, Séra János hardicsai, Tomory Pál m.-izségi, Bottka Bertalan gercselyi, Román Ernő n.-tornyai, Erdényi András lasztóci, Virág József lasztoméri, Rác József kistráskai, Szombathy Antal kolbásai, Kádár János legényei, Cseh Pál alsómihályi, Kozma Gedeon szőlőskei, Sallay Béla kisbárii, Sztankovics Lajos n.-rás-

kai. Horkay Bertalan abarai, Hubay Bertalan b.-ujlaki, Kozma Antal m.-sasi, Nyitray Lajos tusai rendes lelkészek. Összesen 19 rendes lelkész. Van pedig az egyházmegyénkben 29 lelkészi állás. De ebből nincs betöltve 4 állomás. A 25 lelkész közül tehát a mennyiből áll most a felsőzemléni egyházmegye lelkészi kara: belépve az Egyesületbe 19 — 6 olyan lelkész van, a ki még eddig nem tagja az Egyesületnek vagyis az elenyésző kisebbség.

Kértek, légy szives ezt tudomásul venni s a felsoroltaknak az Egyesület lapját január 1-étől visszamenőleg küldeni. Gondoskodni fogunk arról is, hogy a tagsági díjak mentől előbb összeszedessenek.

Szives üdvözlettel vagyok

Gálszécs, 1998. márc. 20.

tisztelő szolgatársad

Péter Mihály

gálszécsi e. m. főjegyző.

Az Országos ref. lelkészegyesület sajtóügyi teendőiről.

Az ember erkölcsi értékének — szerintem — egyetlen kritériuma az igazságosság. E jellemvonást kell visszatükröznie érzületének, gondolkozásmódjának, ítéleteinek, cselekedeteinek. De hogy valaki egyéniségének karakterisztikuma az igazságosság legyen: ismernie kell magát az igazságot. Legalább annyira, mennyire ezt embernek megismerni adatott. — És pedig természeti és szellemi tudásunknak minden vonalán. Legalább is belőlük azokat az elemi igazságokat melyek világnézletünk helyes megalkotására szükségesek. Mert csak a helyes világnép az, mely helyes életelv, helyes életmód s ez alapon becsületes és tiszta életre vezet.

De mert rész szerint való bennünk az ismeret, nehéz megismerni csak a relatív igazságokat is. Nehéz a természeti tudományának során, de még nehezebb a szellemi, az erkölcsi tudományok során. Legóriásibb nehézséggel jár azonban az egyszer megismert igazságnak a milliók lelkébe való átültetése! Bizonyítja ezt Sokrates mérgepohara, Jézus kereszthalála. Husz megégetése s az igazság vértanuinak egy véghetetlen tábora.

Ma e tekintetben szerencsésebb lehetne az emberiség sorsa, mint a történelem folyamán bár mikor. Hiszen a mai gyors technikájú sajtó s a szabadsajtó adta jogoknál fogva pár 24 óra alatt minden egyes ember közkinésévé teheti az öt boldogító igazságokat az öt világrészt civilizált területein mindenütt.

Csak hogy — sajnos! — az igazság megismerése nem jár együtt annak az életbe való átvitelével. Ugyszólván minden egyest meg kell ostromolni naponkint, hogy befogadja s megtestesíteni igyekezzék is az igazságot. Erre való volna a napi sajtó.

Csak „volna“! Mert a valóságban egyik-másik érdeknek szolgálatába állna, csupán azt az érdeket szolgálja, mely az ő lételének alapja. Tehát végeredményében csak maga-magáért él, mint a fa, a hol vagy a bogár.

És ez természetes, mert az „érdek“ fogalmának megszemélyesítése semmi egyebet nem jelent, mint azt az életjelenséget, mely nyilvánul abban, hogy a halat megeszi a foka, a fokát megeszi az eszkimó. Vagyis a hatalmasabb egyedeknek és osztályoknak szolgálatában álló napi sajtó semmi egyebet nem csinál, mint a maga érdekeinek tüzőn-vizen át való érvényesítésével elnyomja vagy megsemmisíti mások érdekeit. A mi magyarul annyit tesz, hogy: felemészt másokat.

Igy tehát a sajtó, melynek az volna valódi rendeltetése hogy az igazságot, vagy az igazságra vonatkozó gondolatainkat általa „szabadon“ tehessük közkincsé: hivatásának ellenkezőjét műveli.

Áll e jellemzés — tisztelet a kivételeknek ha vannak ilyenek, különösen a politikai sajtóra. És ezen a tényen egy cseppet sem csodálkozom. Hiszen mi a politika egy parlamentarizmusban? Bármit mond szavakban róla Plató Macchiavelli vagy Rousseau, semmi egyéb az a gyakorlatban, mint: harc. És pedig lelketlenül kegyetlen harca néha a polgároknak úgy az urnánál, mint a képviselőházban. Köny és vér foly annak a nyomán.

Összemérve a két korszakot egymással: én semmi lényeges különbséget sem tudok tenni a között, hogy a fővezetésre vágyók felkoncolják, szemeiket kiszurják vagy füleikbe elmot öntetnek a vetély társaknak az Árpád korszak elején, meg a között: a mi csak napjainkban történt! Midőn politikusaink egyikét-másikét ezen hazugsággal, ezen becsületekről gyilkosokkal megsebezve, ugyszólván élve temették el! Mindössze a harc mód különböző, de végeél itt és ott: ugyanaz. Lehetetlené tenni az ellenfelet.

Harcot folytatni azonban, fegyverek és harcosok nélkül nem lehet. Így jaj azoknak az egyéneknek jaj azoknak a rétegeknek s jaj azoknak az intézményeknek, a kik és a melyek a parlamentarizmus politikai polgár háboruban fegyverekkel és harcosokkal nem rendelkeznek. Előbb-utóbb felfalják őket ellenérdekek harcosai, mint a pók a hálóján vergődő szunyogot.

És a magyar reformatizmusnak sem fegyverei sem öntudatos harcosai nincsenek azokban a parlamentarizmus polgárháborúban, melyek évről-évre lefolynak a képviselőválasztásoknál és az országgyűlésben. Pedig 1921 lap jelenik meg ma hazánkban.

Ezen a körülményen sem csodálkozom, sőt egészen természetesnek találom. Hisz a reformatizmus, mint életnyilvánulás egyetemes és szükségszerű jelenség a növény az állat és a szellemvilágban egyaránt. Mint öntudatos világnézlet és életelv pedig szintén egyetemes hatása, mely elől el nem zárkozhatik senki a ki csak van, él és mozog. A tavasz és a nyár együttes teremtő erejét képviseli az a szellemvilágban. Tevékenységre serkent s a termelés irányába mozgat minden halandót.

Tehát, ha a szeparatiztikus politikai mozgalmakban és harcokban nem vette ki részét a magyar reformatizmus: csupán lényegét követte életnyilvánulásaiban. Illetlen és méltatlan lett volna hozzá a szeparatiztikus politikai küzdelem, melylyel csak a maga hasznát hajszolta volna, mint a barom.

De végre is elég volt már nézni azt az országemészítő separatiztikus célokat szolgáló polgárháborút, mit előidéztek és folytattak a mai Giszkrák és Csák Máték; meg a jezsuita Draskovichok és Leleszik értelmi

szerzősége alatt működő nemzeti színbe bujt Básták és Bárbiánók. Ott tartunk már, hogy nemcsak a mai Illés-háziakat, Homonnaykat és Mágocsiakat üzik el helyeikről, hanem elszigetelt érdekekért küzdő káptalanok, kolostorok javára közpénzt folyósítanak s ma-holnap elidegenítik a magyar szent korona közjogi fogalmához kötött s így köz kincset képező amaz óriási vagyont is melyhez, mint a „szent korona“ egy-egy tagjának minden magyar állam polgárnak joga van.

Útött hát a tizenkettedik óra. Az őszi és téli reakcióniárus dermedtséget újja szülő tavasznak s mindenek számára gyümölcsöt termő nyárnak kell felváltania. Ez új korszakban ki kell venni oroszlánrészét a magyar reformatizmusnak is hogy a nyomán járó egyetemes áldosokban minden magyar állampolgár részesülhesen nem-, faj- és rangkülönség nélkül. Meg kell találnunk a mai kor Bocskayit, Bethleneit, Rákócziat, hogy élére állva a mai kor hazátlan „hajdu“-inak, táborra szólítva a másféle szorongatott millió meg millió számra menő egyedi és intézményes egzisztenciákat: kivívjuk a békét és a béke áldásait.

E végre azonban egy hatalmas támogatóra volna legelső sorban szükségünk, mely mint hajdan a „Querela Hungariae“ oly szívzaggatóan, de mégis tette keltően zengje el a mai magyar polgárok fájdalmait, hogy azoktól minden igazságszerető ember vére felforrjon, mint a vulkán lavája s tettekben törve ki új alakot és életet adjon az egész magyar társadalomnak.

Ez a támogató, ez az életre keltő és harca hívó harsona a mai adott viszonyok között nem lehet más, mint egy hatalmas politikai napilap, mely az igazságot szerető, azt ezer áldozat árán is megkereső, kimondó és leíró bátor emberek tollaitól vezetve: szárnyat ad az igazságnak, hogy egy felkelve a porból, hol most összegázolva fekszik, egy jobb korba röptesse a ma ősi nagysága felett csak siránkozó magyar géniuszt.

E lap megteremtéséhez azonban, mint a mai polgárháboruk eszközehez az szükséges, mi általában a háboruhoz: „pénz, pénz és pénz“! És a magyar reformatizmusnak mindene van, csak épen pénze nincs. Nics, mert az a XVI. században égő szerelmét a Krisztusnak az Evangéliumnak, Istennek ajándékozta nem pedig az Antikrisztusnak a Dekrétumoknak s az Aprószenteknek.

E miatt az apai hatalmat képviselő államnak kitagadott gyermeke volt 400 esztendőn keresztül le egészen e mai napig. Könyv és véráztatta nemcsak kenyere, hanem még élethez való joga is. De épen azért megszokta az áldozatokat s megdönthetetlen a hitem abban, hogy e mai kritikus időkben is meg hozza azt az áldozatot, mely szükséges ahhoz hogy megtisztítsa a levegőt s lényegének megfelelően egyetemesen árasztassa áldásait a magyar társadalom minden rétegére.

És minékünk magyar református papoknak nemcsak e téren kell meghozni azt az áldozatot, melyek minden igazságszerető polgártól elvár a haza és a jobb jövő megteremtésének szükségérzete, hanem azon a helyen is, hol sajátképi hivatásunkra vállainkra súlyos terheket. Ugyanis el kell ismernünk, hogy az élő hit jórészt száműzve van társadalmunkból. Ez az oka politikai, társadalmi, nemzeti s állami életünkben is azoknak az előszámlálhatatlan erkölcsi betegségeknek, melyek súlyosan megbénítják élettevékenységeinket. S hiába fogjuk rá azt a korszellemre, az anyagiasságra s más vizes lepedőként használt általánosságokra. Ott a hiba,

hogy a mindeneket megeleveníteni hivatott reformatizmus sem teljesíti kötelmeit hiven. Mi papok sem plántáljuk be hiveink lelkébe azt a világnézetet, mely a természeti és szellemi tudományok s ez utóbbiak közül a theologia tanulmányozása révén sajátunkká vált s melynek igazságai megpecsételésére készek volnánk ma is nyakunkra venni a nápolyi gályák hóhérjait.

Igy aztán hiveink jó nagy része marad azzal a világnézetrel, melyet ideje mult kátékból merített. S e miatt ki vannak téve egyfelől annak a veszélynek, hogy könnyen visszaesnek a reformáció előtti pogányképzetekkel telített álkereszténységbe, vagy szekták hálóiba másfelől pedig vallásos meggyőződéseik mellett nem tudva argumentálni a haladó tudományból merített hiterősítő érvekkel atheizmusba esnek. Vallásos cselekedeteik jórészt megszokásból vagy ősi, hagyományos virtusból erednek s nem az élő hitből.

Nem jól van az így atyámfia, férfiak! Hiveink lelkébe saját világnézetünket kell beplántálni, melynek nem árt a valódi tudás, sőt megerősíti a hitet. Apologetikus ismeretekkel kell felruháznunk őket, hogy ne essenek se a csábos szentantalkák, se a nevető szatyrák karmai közzé. E végre mimagunknak is állandó önképzésre van szükségünk, melynek eszközeit nemsokára mindnyájunknak kezébe adja a parochialis könyvtár. Ez a nagy vállalkozás bármily nehezen indul, a jövőre nézve sokat fog a falusi pap elhagyatottságán segíteni. De nekünk addig egy percig sem lehet várni és a tudományos művek mellett a napi sajtó közreműködését sem nélkülözhetjük. Azért tisztelettel indítványozom: Mondja kongresszus egy oly politikai napilap létesítését, mely felülemelkedve a szorosán vett pártpolitikai napilapok niveauján: pártatlanul, egységesen, igazságosan szolgálja a magyar korona s annak tagjai az állampolgárok igaz érdekeit.

2. Minthogy azonban ily egyetemes politikai organum létesítésére a kongresszusnak nem állanak megfelelő anyagi eszközök rendelkezésére, szükségesnek tartja, egy a református — s általában — az igazságszerető állampolgárok között e célra megindítandó országos gyűjtésnek eszközlését.

3. Kongresszus a gyűjtés eszközlésére egy 10 tagú állandó sajtóügyi bizottságot küld ki s annak feladatává teszi, hogy e tárgyban az irányadó politikai igazságszerető tényezőkkel is tárgyalva a gyűjtés részleteit megállapítsa s magát 20 tagra a lapra legtöbbet adakozó állampolgárokkal kiegészítve: a lapot mielőbb megindítsa, annak szellemét irányítsa s az összegyűlt pénzről felelősség mellett okmányolt számadást vezessen.

4. Elvárja kongresszus az ország minden református lelkészről, hogy a gyűjtés eszközlésében lelkiismeretes buzgósággal segédkezzék. Nemesak, hanem azt is, hogy áthatva a cél nemességétől s a hivatása szülte példaadás szükségérzetéből még a gyűjtés eszközlése előtt, az előkészületekhez is szükséges pénz előteremtése szempontjából a maga adományát legalább is évi adója 10 százalékában küldje be a bizottság által megnevezendő helyre.

5. Bizottságnak azt is feladatává teszi kongresszus, hogy a lelkészegyesületünk életével összefüggő s mintegy belügyeinket tárgyaló egyesületi lapunk megindításáról is gondoskodjék.

6. Minthogy egyesületi lapunk szorosán belügyeink

tárgyalására szorítkozik s így az egyesületünk ténykedésének mintegy kormányzati eszközét képezi: az korántsem felelhet meg az ecclessia militans céljainak. Ugyanazért addig is, míg a gyűjtés lejár s a sajtóügyi bizottság a politikai napilap kérdését véglegesen rendelheti: igyekezzék minden református lelkész a „Magyar Szót” jártni és pártolni, mint a mely eszközét kepezte eszmecsereinknek eddig is s így alkalmat nyújtott arra, hogy lelkeszegyesületünk — mely ha hivatást teljesíti korszakalkotó lesz megszülessék, de viszont igyekezzék alkalmazkodni a ref. egyház egyetemében megnyilatkozó intelligenciához és méltóságához.

Hiszen mi tudjuk, hogy aldozatok nélkül csak a legegyszerűbb erény sem gyakorolható. Mi tudjuk, hogy az elhagyottak, a szegények, az árvák gondja első sorban mi reánk nehezkedik lelkipásztorokra. És ha úgy nezzük a dolgot, amint valósággal van, könyező szemekkel kell meglátnunk s rebegő ajkakkal kell bevallanunk: nincs szegényebb, nincsen elhagyottabb, nincs arvabb, mint ez a gazdag Kánaán, ez az áldott Magyarország, melynek polgárait csak hazugságokkal taplalják az Augurok, nincsen arvabb, mint a mi egyetemes érdekeken épült a társadalom, a haza s az emberiség érdekeit egyetemesen szolgáló anyaszentegyházunk, melynek még letjogát is kétségbe vonják, néha saját vérei saját tulajdon gyermekéi.

De nem mehet ez így tovább. Máskép iratott meg ott fenn a csillagos egeben és végzetek könyvében. S ep azért vagyunk mi itt, hogy tudtul adjuk ezt az igazságot az egész világnak.

Azért vagyunk itt, hogy igazságnak szolgálatára itt az ország szívében is nyilvánosan felesküdvé: táborunkba hívjunk minden igazságszerető polgárt, kit a magyar anyaföld taplal es eltet.

Es ha mindenki ide jön, a ki igaz lelkiismerete szavára hallgat s nem engedi meglevesztetni magát a hazugság demonai által tudom, hogy a reformátizmus, — mint mindent ujjá szülő életelv — győzni fog a mai agyrazkódtatóan reakcionárius magyar haza földjén.

Akkor újra áldott lesz ez a föld, boldog a magyar es imádott . . . mindörökre imádott az Igazságistene! Ceterum censeo: Flát justitsa, aut pereat mundus.

Etéd.

Csia Kálmán.

VEGYESEK.

— **Meghívó.** Az O. R. L. E. tisztviselőit továbbá úgy a kongresszus által, mint az egyházmegyei lelkeszegyesületek által választott tisztelt választmányi tagokat van szerencsém gyűlésre meghívni. A gyűlés ideje 1908 évi ápril. 2. (második) napjának d. e. 9 és folytatólag d. u. 3. órája, helye Budapesten a Lónyai utcai ref. főgymnázium diszterme. Fölkérem a tisztelt

tagtársakat arra is, hogy a választmányi ülést megelőző este (ápril. 1, Első) előzetes megbeszélés végett a kerepesi uton a népszínházzal szemben levő „Muhr“-féle vendéglőben méltóztassanak összejönni. Dr. Baltazár Dezső elnök.

— **A szilágy-szolnoki egyh. megyéből tudósítanak:** „A szilágy szolnoki egyházmegyében is megindult az O. R. L. E. felkarolásának mozgalma, már többen beléptek az egyesületbe s nagy a kilátás arra, hogy a közeljövőben csekély kivétellel az egyházmegye egész papi testülete be fog lépni. Vajha úgy lenne.“

— **Az abauji egyházmegye** ápril. hóban tartandó gyűlésén fogja tárgyalni az O. R. L. E. kérdését. A mint értesülünk az O. R. L. E. tagjai az érvek egész tárházával fognak felvonulni az eszme diadalra segítése érdekében. Céljuk az, hogy nem ellenségeskedéssel, nem haraggal, nem erőszakos majorizálással, hanem szeretetteljes meggyőzéssel, reábeszéléssel és kéréssel hassanak azokra, a kik még mindig a merev negatio és elutasítás álláspontját foglalják el. Adja az Isten, hogy a békés es szeretet lelke legyen uralkodó a kedélyeken, hogy a hosszú áldatlan visszavonást a testvéri egyetértés váltsa fel.

— **A marosi egyházmegyéhez** tartozó bekecsalyi ref. egyházi értekezlet elnöke Nagy Albert lelkésztestvérünk e következő levelet intézte az O. R. L. E. elnökéhez: Nagytiszteletű Elnök ur! Bekecsalyi ref. egyházi értekezletünk f. év es hó 16-ikán berekereszturi egyház községünkben isteni tisztelettel egybekötött rendes gyűlést tartott, melyen az értekezlet szép számmal egybegyűlt tagjai Nagytiszteletűségednek az O. R. L. E. megalapítása nagy művében kifejtett fáradhatatlan, apostoli buzgósággal teljes, igaz vezéri munkásságáért egy hangu nagy lelkesedéssel teljes elismerést, bizalmat szavaztak. Az értekezlet lelkipásztorai egyhangu határozat folytán az O. R. L. E.-be belépnek. Kedves Elnökünk! Arany Jánossal, testvéri szívvel így szölkünk hozzád:

„Elötted a kérdés, előtted a pálya,
Az erőtlen csügged, az erős megállja.
És tudod: az erő micsoda; akarat,
Mely előbb vagy utóbb, de borostyánt arat.

Fel a zászlóval magasra, Isten nevében előre! Az értekezlet megbízásából Bacskamadarrason 1908 év márc. 18. Nagy Albert értekezleti elnök.

— **A vértésaljai** egyházmegyéből Urházi Lajos lelkésztestvérünk írja az O. R. L. E. elnökének: „Öszintén megvallom, az elnöki kitüntető megbízást, mely szerint az O. R. L. E. szervezését a vértésaljai egyházmegyében kezembe vegyem, félve fogadtam el. Nem azért, hogy talán ez által kellemetlenségeim lehetnének mert meggyőződve ügyünk igazságáról, bárhonnan jövő, bárkitől eredő megtámadatásnak bátran szembe állanék, hanem féltettem egyesületünk ügyét, ha én az egyszerű falusi pap veszem kezembe a zászlót. De Istennek adassék dicsőség, félelmem alaptalan volt. A megbízatást véve azonnal megkezdtem a szervezést. Nem nyomtatott felhívást küldtem szét, hanem mindegyik lelkésztársamhoz külön írtam levelet, ismertetve a lelkészegyesület szükségét, fontosságát, a világ előtti nagy horderejét, egyesületünket úgy mutattam fel, mint egy gyümölcsfa csemetét, melyet az elültetés után ápolnunk, gondoznunk kell; de a melynek gyümölcsét majd élvezni fogjuk mi és élvezni fogják utódaink. Felhívásomnak olyan eredménye lett, minőt reményleni sem mertem. 28 lelkésztársamat kértem fel a belépésre és 26 belépett és megküldte a tagsági díjat is. Csak egy volt, a ki azt írta, hogy ő majd akkor lép be, ha az egyesület működésének kézzel fogható eredményét látja, egy pedig még nem válaszolt. Szerető szolgatársad az Urban. Lovasberény, 1908, márc. 17. Urházy Lajos ref. lelkész. Eddig a levél. Legyen áldás a buzgó apostolon; legyen áldás a szép eredményen, a mely a vértésaljai lelkésztestvérek testvéri szeretetét tükrözteti. Az igazság elemi erővel tör előre. A szeretet pedig igazság!

— **A választmány** igen tisztelt tagjai felkéretnek, hogy a választmányi ülést megelőző este (ápril. 1-én) az ügyek előzetes megbeszélése végett a Kerepesi-uton a Népszínházzal szemben levő „**Muhr**“-féle vendéglőben méltóztassanak összejönni.

— **Az egyesült skót szabad egyház**, az egyesült Presbiterián egyházzal való egyesülés következtében, miután az egyházi vagyon egy nagy része az egyesület el nem ismert szabad egyházi gyülekezeteknek ítéltetett, igen jelentékeny anyagi veszteséget szenvedett. Különösen a skót felföldön vesztett igen sokat templomokban és papi lakásokban. Körülbelül 150 egyesült gyülekezetben kell új templomokról és egyházi épületekről gondoskodni. Erre körülbelül 150,000 font (kb. 3.330.000 korona) szükséges. Ebből önkéntes adakozás útján már fedezve van körülbelül 60.000 font, a többit pedig május 1-ig szeretnénk összegyűjteni. A budapesti skót misszió vezetősége f. hó 15-én angol nyelvű is-

tentiszeletet rendez a Hold-utcai ref. templomban s ennek keretében gyűjteni fog a fent nevezett célra.

— **Egyházi élet Budapesten.** A budapesti ref. presbyterium elhatározta, hogy a Zuglóban 50.000 korona költséggel papi lakást épített, továbbá, hogy az egyházi ügyek iránt való érdeklődés fölébresztése végett egyházi értesítőt fognak kiadni, a mely hónaponként fog megjelenni. Ez utóbbi intézkedést mi nagyon helyeseljük. Minden nagy egyházban szükség van ilyen egyházi értesítő kiadására.

— **Egy ref. esperes királyi kitüntetése.** A király Konc Imre seregélyesi református lelkésznek és a vértésaljai református egyházmegye esperesének hosszú buzgó és eredményes működésével szerzett érdemeiért a királyi tanácsosi címet adományozta. Konc Imre egyike a most élő ref. papok között a legöregebbeknek, aki még most is a 90 éven jóval felül, ritka lelki és testi erővel szolgálja az egyházat. Isten éltesse még sokáig!

— **Belépések az O. R. L. E.-be.** Nagytiszteletű Elnök ur! Az O. R. L. E. ügyében kibocsátott felhívásom eredményéről kívánok reformálni a külső-somogyi egyházmegyében. Ugy látszik, pessimista szemekkel néztem a dolgot. Mert ime, az eredmény meglepő. Sőt maga az esperes is, a ki tavaly határozattan ellensége volt a lelkészegyesületnek, most belépett közibénk, azzal a megjegyzéssel indokolva meg belépését: „mivel most már helyesebb modorba terelődött a mozgalom.“ Az indok rám nézve közönyösi földolog, hogy egy ilyen vezető derék embert megnyertünk. Ez ideig 18 tag jelentkezett: Kálmán Gyula Ságvár, Somogyi Kálmán Ádánd, Nagy Benő Som, Lampert Gyula Juth, Kájel József Kiliti, Kiss Lajos Nagy-Szokoly, Kovács Ferenc Miszla, Moór Jakab Nagy-székely Dombi Béla Gyöng, Hörömpő Ferenc Tolna-némedi, Arany Dénes Nágocs, Kájel Endre Somogy-endréd, Kájel István Ószöd, Varga Sándor Kazsok, Fábián Mihály Felső-iregh, Módra Imre Kőröshegy, Bocsor Lajos Bábonny, Csire István Bálványos. Ennyi a tagok száma. Sokkal több már nem igen jelentkezik. A többiek még makacs ellenségek. Csire István bálványosi lelkész társam azt írja, hogy ő előfizetett 5 koronával a lapra. Most kérdi, nem volna-e lehetséges az, ha ő még 1 koronát fizetne, s ez ez összeg

neki tagsági díj fejében számíttatnak be, mivel rendes tagság mellett a lap ugyis megérdemli őt. A tagsági díjak is jönnek naponként. Már több félenél megküldte. Én is ma küldöm Csia Kálmánnak. Nagyon örülök, hogy a lelkészi fizetés ügyébe meg lett téve a kezdő lépést. Ha valahol hát e kérdésnél talpra kell állanunk mindnyájunknak, s követelnünk kell, s döngetnünk erős kezekkel a kincstár kapuját. A kulcs Apponyi kezében erős kezekben van. A meddig halogatható, ő ugyan nem rendezi a mi congruánkat, ha csak nem kell féltetni tőlünk bársonyszékének megrendülését. Isten további áldását kérve az egyesületre vagyok Kőröshegy 1908 márc. 23. tisztelő hive Móra Imre ref. lelkész.

Ötvenről ezerig. Ötven ember! Igen érdekes szám ez. 1906. őszén, Budapesten öszszegyülekezett református papok száma ez. Kikerült ez a szám a magyarországi 5 egyh. kerület papsága közzül. Nekem úgy tetszik, ezt a számot feljegyezheti majd az utókor, a református papság nagy diadalának az emlékei közé! Az O. R. L. E.-en fog épülni és fejlődni a következő nemzedék. Az O. R. L. E.-nek képmutató formában ugyan, de még mindig vannak és jelentkeznek ellenségei. A törekvésnek próbálgatják ezek utját vágni. Mindig vannak közöttünk is akik felülnek az ugratásnak. Az O. R. L. E. ellen írott némelyik cikk valóban már olyan, hogy csak vicc lapba lenne való. Olyan ostobáknak képzelnek bennünket, mintha mi nem lennénk képesek felismerni, hogy honnan fúj a szél? Olyanféle szemét beszédeket én már el sem olvasok, ott hagyom heverni a hová való: az utszéli árokba. Ne is törődjön az ilyen beszédekkel többé senki! Előre hát O. R. L. E! Báttran tovább, a nagy Isten nevében! Báttran

tovább és nem ellenségeink megrohanására, hanem a magyarság és a protestantismus, az embereket és utódokat megillető jogok védelmére!

Elégtételnek édes érzésével olvastam az O. R. L. E. lapjából (márc. 7), hogy a választmány április hóban Budapesten össze fog ülni újból. Tárgyaltatni fognak, a múlt év őszi kongresszuson nem tárgyalt ügyek sorrendben. Különösen tárgyaltatni fognak „Országos Prot. Szövetség“ Szekularizacio, a lelkészi fizetések rendezése ügyében állás foglalás, stb. stb. Az országos gyűlés szept. havában meg lesz. Egyházunknak, magunknak a lelkészi karnak nagy felsőbb fontos kérdéseiről lesz újból tárgyalás. Mindnyájunk érdekéről lesz szó. Tehát megvárjuk minden egyes tagtól, ebbe a küzdelembe, nagy munkába, lelküknek egész erejével, buzgóságával a választmányt akként segítsék, hogy ki ki a maga szempontjából a különféle hirlapokban mondja el véleményét, óhaját, kívánságát. A tagok lelkes közreműködése el sem képzelhető. Egyben ezzel, felhívom a tagok figyelmét a mai felekezeti békétlenségre vezető törekvésekre is. Ennek vezetője a közoktatásügy mai vezetője. Ezen felekezeti békétlenség szitása ellen, szót emeltek már a mivelt katolikusok: a képviselő házban is elhangzott már e tekintetben a figyelmeztetés. Hát kinos állapot, szomorú korszak. Kinos kötelesség teljesítés, amikor a felekezeti szabadságot is védelmezni kell . . . de így van. A felekezeti békétlenség ellen is, az egyesülésben keressük védelmünket, az összekötő kapcsokat. Minden nagy és apró mesterkedés fölött, csak „egyesülés“ által diadalmaskodhatunk. Ötvenből már is ezereken vagyunk, még többen leszünk: az Apponyi féle szellemet is szorítsuk vissza a maga területére! Barcika. Kerekes János ref. lelkész.

Felelős szerkesztő: *Dr. Ferenczy Gyula.*

<p>KÉSZIT:</p> <p>Táblázatokat, Alapszabályokat. Könyveket, Báli meghívókat, Műveket, Névjegyeket, Lapokat.</p>	<p>DEBRECENI PROTESTÁNS LAP</p> <p>könyvnyomdája</p> <p>Debrecen, Nyomtató-utca 9. szám.</p>	<p>KÉSZIT:</p> <p>Röpiratokat, Ádó könyvecskéket, Termény-Pénz-, Magtárkezelési ivatek, Eljegyzési- és Lakodalmi kártyákat</p>
---	--	--

Faragó György (Debreceni Protestáns Lap) könyvnyomdája Debrecen.